

MAYIS 2019

16

TÜRK EDEBİYATI
**Genç
Sanat**

Çocuk Edebiyatını Tamamıyla
Değiştiren Eser:

**Alice Harikalar
Diyarında**

Hande Çoban

Abdullah Emre Aladağ, Emre Can Demirel, Büşra Delimehmet, Azra Tekin, Kaan Kellecioğlu, Mücahit Çelik,
İrem Ustasüleyman, Ayşe Peri Bâkiler, Yüksel Bulut, Emine Özdemir, Gülşah Çolak, Çolpan Ay

TÜRK EDEBİYATI

Genç Sanat

MAYIS 2019 • SAYI: 16 • YIL: 2

Sevgili Genç Sanat okurları,

Bu ay çocuk edebiyatına yer ayırdığımız kısa bir dosya ile karşınızdayız. Çocuklarımızın hayal güçlerini kamçulamakla kalmayan bu ürünler aynı zamanda çocuklarımızı gerçek dünyanın zorluklarına da hazırlıyor. Ülkemizde önemli ilerlemeler kaydeden çocuk edebiyatı yayıncılığı gün geçtikçe daha da gelişerek yurdun dört bir yanındaki bütün çocuklarımızın hayallerine dokunacaktır.

Sayımıza Abdullah Emre Aladağ'ın, Tuğba Aydemir ve Ümit Dizdar ile yapmış olduğu söyleşiyle başlıyoruz. Aynı zamanda bir boyama kitabı da olan masalın gelirleri, yardıma muhtaç sokak hayvanlarına ayrılması takdir ettiğimiz bir hareket. Aydemir, söyleşide masalın oluşum sürecinden bahsederken Dizdar, karakterleri nasıl oluşturduğundan, çizimlerde nelere dikkat ettiğinden bahsediyor. Söyleşinin ardından Hande Çoban, bizleri Alice'in Harikalar Diyarı'na götürüyor. Çoban, çocuk edebiyatının geçmişine ışık tutarken Alice ile birlikte yaşanan değişimleri ve gelişmeleri bizlere sunuyor. Emre Can Demirel ise Astrid Lindgren'in Aslanyürekli Kardeşler'ini inceliyor. Eserin derinlemesine bir tahlilini yapan Demirel Aslanyürekli Kardeşler'in çocuk edebiyatındaki yerine değiniyor. Büşra Delimehmet ise obur bir kurtçuğun masalıyla yer alıyor. Bu sayımızda yalnızca çocuk edebiyatına yer ayırmadık, aynı zamanda çocuklarımızın eserlerine de yer verdik. 8. sınıf öğrencilerinden Azra Tekin denemesiyle yer alırken Gülşah Çolak bir öyküsüyle bizlerle. Kaan Kellecioğlu, Kalb-i Emir; Mücahit Çelik, Kıymetli Kıyametim; İrem Ustasüleyman, Kırmızı adlı şiiriyle bizlerle. Başarılı üslubuyla dikkatleri çeken Yüksel Bulut küçük bir çocuğun gözünden ailesine dair gözlemlerini ve ağabeyi ile olan ilişkisini anlatıyor. Emine Özdemir, yakın zamanda piyasaya çıkan Mahmut Yesari'nin, İstanbul'un Antika Tipleri'ni incelediği yazısıyla bizlerle. Çolpan Ay ise Puşkin'in Bahçesaray Çeşmesi'ni inceliyor.

Bu ay da dolu ve renkli bir sayıyla karşınızdayız. Herkese keyifli okumalar dileriz. ✨

İmtiyaz Sahibi

SERHAT KABAKLI

Müessese Müdürü

ÖZCAN ÜNLÜ

Genel Yayın Yönetmeni

ENVER AYKOL

Yazı İşleri Müdürü

ÖMER FARUK YAZICI / GÜLSÜM KUŞ

Yayın Kurulu

YELDA ÖZER / MUHAMMET ALİ POLAT

Grafik - Tasarım

ATILLA CEYLAN

Yönetim Yeri: Divanyolu Cad. No: 14 34122

Sultanahmet - Fatih / İSTANBUL

Tel: 0.212 526 16 15 - 527 50 32

www.turkedebiyati.com.tr

tedev.gencsanat@gmail.com

İçindekiler

Bobi ve Arkadaşlarının Maceraları

Abdullah Emre Aladağ 3

Çocuk Edebiyatını Tamamıyla Değiştiren Eser: Alice Harikalar Diyarında

Hande Çoban 6

Astrid Lindgren Aslanyürekli Kardeşler

Emre Can Demirel 8

Kakule

Büşra Delimehmet 12

Maviliklere Doğru

Azra Tekin 13

Kalb-i Emir

Kaan Kellecioğlu 14

Kıymetli Kıyametim

Mücahit Çelik 15

Kırmızı

İrem Ustasüleyman 16

Sevgili İstanbul'da

Ayşe Peri Bâkiler 18

Baba

Yüksel Bulut 20

İstanbul'un Antika Tipleri

Emine Özdemir 28

Hayallerim Kadar

Gülşah Çolak 30

Bahçesaray Çeşmesi

Çolpan Ay 32

Bobi ve Arkadaşlarının Maceraları

Masal kitaplarının da bende yeri hep ayrı olmuştur. Çünkü orada başka bir dünya var. Orada fantastik ve insanın içinde iyi duyguları uyandıran bir şeyler var. Hayatın koşuşturması içinde unuttuğumuz bir şeyler var.

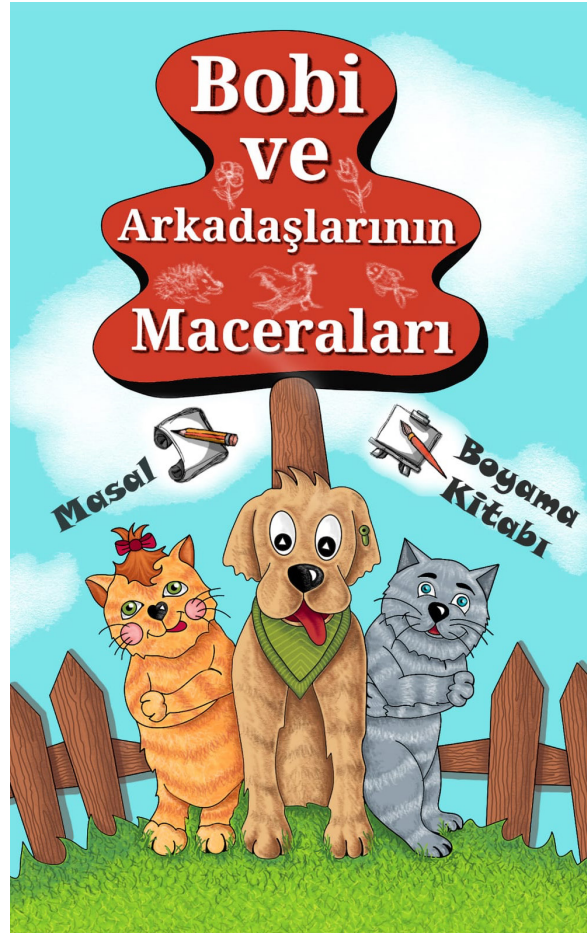
Yazmış olduğunuz bu çocuk kitabının güzel bir yanı var. Kiptan elde edilen gelir, yardıma muhtaç sokak hayvanlarına gidecek. Böyle bir sosyal sorumluluk işi ile sanatı bir araya getirme fikri nasıl aklınıza geldi?

Tuğba Aydemir: Çocukluğumdan bu yana hayvanlarla içli dışlı bir hayatım oldu. Kendi evimde ve bahçemde beslediğim hayvanların dışında mahallemde ve belli noktalarda beslediğim başka kedi ve köpekler de var. Onlar biz yemek verirse ancak karınlarını doyurabilir; şehir hayatında başka türlü beslenmeleri maalesef mümkün değil. Bunun farkındalığıyla yine onlar aracılığıyla birçok hayvana bu masal kitabı ile ulaşmaya çalışacağım. Yani onların hikâyeleri yine onları ve birçok hayvanı doyurmaya vesile olacak. Çocuklarda onların hikâyeleriyle farkındalık yaratmak ve hayvan sevgisi aşlamak istedim bu masal kitabıyla.

Mevcut masal kitabının bir diğer güzel yanı ise aynı zamanda bir boyama kitabı da olması. Genel itibariyle masal kitaplarının bir kısmında boyama sayfaları olsa bile çok sıklıkla bulunmaz. İki farklı türü, tam anlamıyla bir potada eritme fikrinin hikâyesi nedir?

Tuğba Aydemir: Aslında ilk olarak sadece masal kitabı olarak başladım. Sonra düşündüm ki

kitabın içinde boyama sayfaları olursa çocuklar için daha eğlenceli hâle gelebilir ve yaratıcılıklarını geliştirerek anlatılan hikâyenin içine daha çok girebilirler.

Sizle de aslında bir ilk kitap söyleşi yapıyoruz. İlk kitabınızın yayımlanmasının sizde uyandırdığı hisleri tarif edebilir misiniz? Ayrıca gelecek planlarınızda yine buna benzer eserler var mı?

Tuğba Aydemir: Bu çalışma beni inanılmaz heyecanlandırıyor. Çocuklar ve hayvanları bir projede buluşturmak çok güzel bir duygu. Hedefim hızlı şekilde ilerlemek. İlk masalımız: Bobi ve Bahçedeki Hayvanların Bir Günü. Bir diğer masalda ise başka hayvanlarla maceralarını yazacağım. Yani başkahramanımız Bobi.

İlk kitabınızı yayımladınız ancak kitap öncesinde de uzun süreler edebiyatla haşır neşir olduğunuz aşikâr. Yazarlık serüveniniz nasıl başladı?

Tuğba Aydemir: Türk Dili ve Edebiyatı mezunuyum. Tür ayırt etmeksizin kitap okumayı çok seviyorum. Masal kitaplarının da bende yeri hep ayrı olmuştur. Çünkü orada başka bir dünya var. Orada fantastik ve insanın içinde iyi duyguları uyandıran bir şeyler var. Hayatın koşuşturması içinde unuttuğumuz bir şeyler var. Yazarlığa ise deneme yazıları yazarak başladım.

Ülkemizdeki çocuk eserleri ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Tuğba Aydemir: Çocuk edebiyatının çocukların düşünce ve kişilik gelişiminde, görsel algılarını geliştirmede çok önemli bir rolü var. Ülkemizde de çocukların duygu ve düşünce eğitimlerini geliştirmek amacıyla hazırlanmış birçok nitelikli kitap var.

Ümit Bey ile çalışma süreciniz nasıl başladı ve gelişti?

Tuğba Aydemir: Ümit Bey ile tanışmam ise masalın çizimine gönüllü olarak katkı sağlayacak birini aramamla başladı. Bir ortak arkadaşımız sayesinde tanışmış olduk. Projeden bahsettiğim an zevkle yardımcı olacağını söyledi ve büyük bir titizlikle çalıştı. Tekrardan sizin vesilenizle de duyarlı yaklaşımından dolayı kendisine çok teşekkür ediyorum.

Kitaptaki karakterlerden biri olsaydınız, hangisi olurdunuz ve neden?

Tuğba Aydemir: Hiç düşünmeden Bobi olurdum. Bobi benim bahçemde beslediğim dostum. Masalda anlattığım hali ise sevgi dolu, yardımsever ve arkadaş canlısı. Bahçedeki diğer hayvanlara olan dostça ve uzlaştırıcı tavrından dolayı Bobi olurdum.

Güzel bir amacı olan bu esere çizimlerinizle destek oldunuz. Her bir çiziminiz çocukların hayalleriyle boyanmayı bekliyor. Bu projede yer alırken neler hissettiniz?

Ümit Dizdar: Çok heyecanlı bir üretim süreci yaşadık. Aslında Bobi ve arkadaşları gerçek hayatta vardı. Görsellere dönüşme süreci, tabii ki çok fazla fikrin, eskizlerin ve tasarımların etrafında uçtuğu ve birçok seçenek içinden “İşte tam da bu!” diyebileceklerimizle karşılaştığımız bir olaylar zinciriydi diyebilirim. Bobi de bir sokak hayvanıydı, mutlu bir yuva onu kucakladı. Bizler, bu projeye sokak hayvanlarını mutlu etmek, onlara yaşam haklarını verebilmek için çıktık yola. Umuyoruz ki yardıma muhtaç olan can dostlarımızı mutlu edebiliriz.

ERA Kolejlerinde resim öğretmenliği yapıyorsunuz ve birçok başarılı sergi çalışmanız mevcut. Resim ile ilgilenmeye nasıl başladınız ve bu sizde ne zaman bir tutku halini aldı?

Ümit Dizdar: Altı yaşında, doğum günümde küçük bir resim defteri almışlardı bizimkiler, bir de küçük boya kalemleri. Kocaman yemek masasına oturup çizmeye başladım. Büyüyünce de anladım ki büyük olan yemek masası değil, üzerinde mutlu ve küçük beyaz bir kedi olan resim defterimin ta kendisiymiş. İçine çok fazla şey sığdırmışım. Ondan sonra da çizim yapmayı hiç bırakmadım. Mutlu olduğumda, üzüldüğümde, kaçmak ve kavuşmak için çizdim. Her seferinde de şunu fark ettim: Çizim, benim en güçlü dilim.

Bir eser üzerinde çalışırken ilhamı nereden alıyorsunuz? Çizmeye başlamadan önce, ritüel olarak nitelendirebileceğiniz herhangi bir ön çalışmanız var mı?

Ümit Dizdar: Çok fazla eskiz yapıyorum. Akıldaki fikirler kâğıtta şekillenmeye başladığında nasıl daha iyi, aslında daha iyi demek de pek

doğru değil, anlatmak istediğimi yapabileceğim en iyi şekilde buluyorum Ritüel diyemesem de müzik olmadan çizemiyorum. Çizim yaparken fonda mutlaka müzik oluyor.

Sanatla, özellikle resimle ilgilenen gençlere ne gibi tavsiyeleriniz var? Kendi deneyimleriniz ışığında bize bunlardan bahsedebilir misiniz?

Ümit Dizdar: Kendilerini bulmak, özgürleşmek isteyen gençler mutlaka ama mutlaka sanata yakın olsunlar. Hepimiz bunları istemiyor muyuz? Sergi gezsinler, konsere gidip bağıra çağıra şarkı söylesinler, sinema ve tiyatroya gitsinler. Gezsinler, eğlensinler diyorum. Gülsünler, ağlasınlar. Ne yaparlarsa yapsınlar, tutkuyla olsun bunlar. Anı yaşayıp anda kalsınlar. İşte o zaman yaşam bir sanat olur, siz de sanatçı.

Ülkemizdeki çocuk eserleriyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?

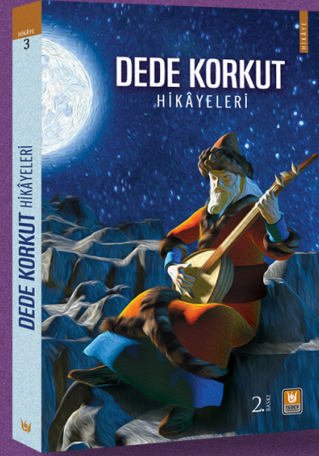
Ümit Dizdar: Evrensel bir dünyadan bahsetmeliyiz. Bizler, bu dünyanın çocuklarıyız; birbirimizi çok iyi anladığımızın ve hissettiğimizin farkındayız. Bizdeki çocuk hikâyeleri, tüm çocuklara özgü. Çok iyi yazarlar ve çizerler var, işlerini gerçekten hissederek ve severek yapıyorlar. Okuyucu ve izleyiciye de tam anlamıyla eserlerindeki duyguları verebiliyorlar.

Tuğba Hanım ile çalışma sürecinizi bizlerle paylaşabilir misiniz?

Ümit Dizdar: Çok eğlendik, kesinlikle. Karakterleri oluştururken, onun çocukları gibi olduğundan, “Evet, işte bu!” dediğinde “Oh be!” dediğim olmuştur birkaç kere. Biz bu masala inandık çünkü gerçeğin ta kendisi. Umarım sizler de bu masalı içinizden geldiği gibi hissederek boyar, okur ve inanırsınız.

Kitaptaki karakterlerden biri olsaydınız, hangisi olurdunuz ve neden?

Ümit Dizdar: Hiç düşünmedim aslında. Hepsini olsam biraz biraz... Hepsini deneyimlemek daha hoş olurdu. Hepimizin bir bütün olduğunu daha güçlü hissedirdim. ☺

Türk kültürünün en kıymetli eserlerinden biri olan Dede Korkut Hikâyeleri geçmişin aydınlatılmasında bir ayna vazifesi görmektedir. Çünkü bu on iki hikâye yalnızca Oğuz Türklerinin savaşlarını ve diğer boylarla mücadelelerini değil, hayat görüşünü de aktarmaktadır. Bu hikâyeler, Türklerin örf ve adetlerinin yanı sıra İslamiyet'i yeni kabul etmiş bir toplumda din faktörü, ailenin önemi, evlat sevgisi, annelik, büyüklere duyulan saygı, toplumda kadının yeri, erdemli ve ahlaklı bireyler olmanın önemi vb. ile ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Çocuk Edebiyatını Tamamıyla Değiştiren Eser: Alice Harikalar Diyarında

Çocukların o zamana kadar okuduğu diğer kitapların aksine Lewis Carroll okuyucunun mesajları kendisinin bulmasını istedi ve kitabın tam merkezine ana karakter olarak bir çocuğu yerleştirerek toplumun çocukların gözünden olaylara bakabilmesine olanak sağladı.

Meraklı, küçük bir kızın beyaz bir tavşanı takip ederek içine düştüğü, tavşan deliğinin ardındaki dünyada yaşadıklarını bilmeyen, duymayan yoktur. Alice'in Harikalar Diyarı'nda yaşadığı maceralar yazıldığı günden bu yana dünya çocuk edebiyatı klasikleri arasında ilk sıralarda kendine yer aldığı gibi kendisinden sonraki pek çok edebî esere, film ve şarkıya da ilham vermiştir.

1862 yılının 4 Temmuz gününde Oxford civarlarında pek az kimse tarafından tanınan matema-

tik öğretmeni Charles Dodgson, yakın bir arkadaşı ve kızları ile tekne gezintisine çıkar. Kızlardan birinin adı Alice'tir ve Dodgson, kızları eğlendirmek için bir hikâye anlatmaya başlar. Daha sonraları bu hikâye Dodgson tarafından Lewis Carroll mahlası ile kitaplaştırılır ve Alice'in YERALTI Maceraları adını alır. Kitabın adı basımdan kısa bir süre önce Alice'in Harikalar Diyarındaki Maceraları olarak değiştirilir ve 1865'te basımı gerçekleştirilir.

Hikâyenin eşsiz kurgusu ve içerisinde barındırdığı semboller bir yana dursun çocuk edebiyatının bugünkü hâline gelmesinde Alice Harikalar Diyarında'nın önemi büyük zira 1865'ten önce çocuk edebiyatı içerisinde sayılan şeyler ders kitapları, yazım kılavuzları ve adab-ı muaşeret kurallarını içeren kitaplardı. Kitapların dili ahlaki ve ağırdı. Çocukların okuyabileceği tek fantastik sayılabilecek eser John Bunyan'ın Hac Yolunda (The Pilgrim's Progress) adlı kitabıydı. O da genellikle içerisinde barındırdığı dinî doktrinler ve verdiği dersler, öğütler nedeniyle çocuklara okutuluyordu.

Düşes, "Hadi kızım, hadi!" dedi. "Her şeyden alınacak bir ders vardır yeter ki insan bilebilsin."

Lewis Carroll ve Alice bunun tam aksini gerçekleştirdi. Bir çocuk kitabında dersleri ve ahlaki kuralları geri planda bırakıp eğlenceyi ve fantastik öğeleri ön plana çıkardı. Fakat bu demek değil ki Carroll Alice'in hikâyesinde hiçbir mesaja yer vermedi. Alice Harikalar Diyarında içinde birden fazla ders barındı-

ran bir hikâye olarak oluştu. Çocukların o zamana kadar okuduğu diğer kitapların aksine Lewis Carroll, okuyucunun bu mesajları kendisinin bulmasını istedi ve kitabın tam merkezine ana karakter olarak bir çocuğu yerleştirerek toplumun çocukların gözünden olaylara bakabilmesine olanak sağladı.

Carroll'ın ana karakteri çocuk olarak seçmesi sadece yeni bir bakış açısı geliştirmede. Aynı zamanda çocukların kitabı daha çok içselleştirerek okumasına neden oldu. Bu özelliği sayesinde ilk yayımlandığı dönemde çok kısa bir zamanda büyük bir kitleye ve başarıya ulaşan Alice Harikalar Diyarında çocukları etkilediği gibi yetişkinlere de dokunabildi.

Çocuksu Unsurlar

“Görseniz bizim evin yanında öyle güzel bir köpek var ki... Parlak gözlü uzun, kıvrıkcık tüylü küçük bir teriyer, uzağa doğru bir şey fırlatıldı mı bulup getiriyor, acıktı mı salta duruyor, daha neler yapıyor neler...”

Lewis Carroll, Harikalar Diyarı'nı sadece fantastik öğelere yer vererek bir çocuk hikâyesi hâline getirmede. Alice'in kendi zihninde düşündükleri, kurduğu cümleler; Harikalar Diyarı'nda yer alan ilginç varlıklar bu tasviri güçlendirdi.

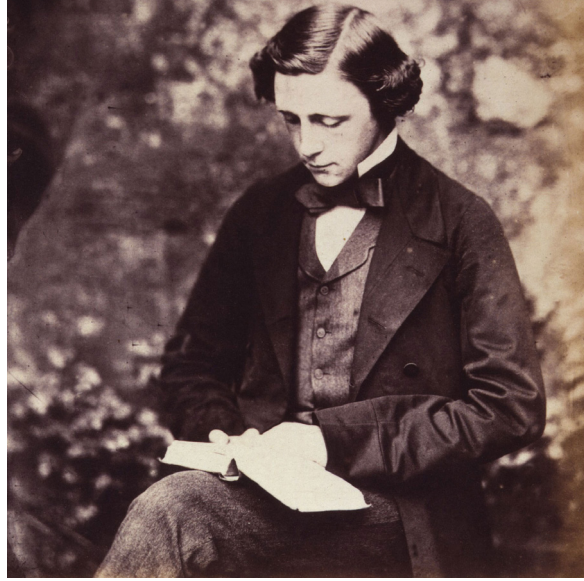
Alice, hikâye boyunca kimi zaman bir yetişkin gibi cümleler kurdu kimi zaman ise yaşına uygun olanları dile getirdi. Hatta çocuklara özgü o kendi kendine konuşmanın sıklığı aralara ustaca yerleştirildi. Carroll, anlatımda yetişkin-çocuk ikiliğine yer vererek büyük ihtimalle aslında o dönem çocuklarının kendilerine uygun kitaplar okumayıp nasıl ezberletilmiş bir dile sahip olduklarını göstermek istedi; zira Alice Harikalar Diyarında'yı okurken Alice'in dilindeki bu değişim direkt göze çarpıyor.

Aynı zamanda konuşan bir kedi, devasa bir tırtıl, iskambil kağıtlarından askerler, cep saati taşıyan beyaz bir tavşan hatta otoritenin absürt bir şekilde resmedilmesi (kraliçenin fiziksel hâli) çocukların hayal gücünün ne kadar geniş olabileceğini ve gerçekliği zihinlerinde ne denli farklı bir şekilde algılayabileceklerinin de altını çiziyor.

Hayal Gücünü Resmedip Diyaloglara Bağlamak

Alice kendi kendine, “Resimsiz, konuşmasız kitap da ne işe yarar ki?” diye şaşıtı.

18.yy'ın ortalarına kadar kitapların çoğu illüstrasyondan yoksundu. O dönemde yazılı eserlerin içerisine herhangi bir çizim eklemek fazlasıyla

Lewis Carroll

maliyetli idi. Fakat Alice Harikalar Diyarında'nın basıldığı yılda gelişen teknolojinin de yardımıyla Carroll ve politik çizimleri ile meşhur John Tenniel bir araya gelerek kitabı içerisinde çizimlerle bastılar. Bu, o zamana kadar bir çocuk kitabı için yapılmamış bir işti ve büyük yankı uyandırdı.

Tenniel'in çizimleri ile yetişkin ya da çocuk fark etmeksizin kitabı okuyan herkes Carroll'ın satırlarını kendi hayal dünyalarına kolaylıkla davet edebilir hâle geldi.

Keşfedilmemiş Garip Âlemlere Yolculuk: Fantastik Edebiyat

“Ne takip edilemez değişimler bunlar! Bir dakika sonrasında bana ne olacağını bile kestiremiyorum!”

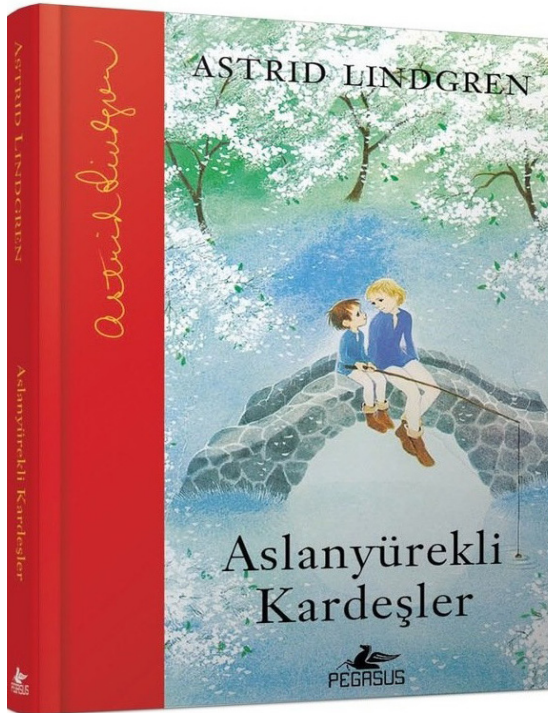
Alice Harikalar Diyarı çocuklar için yazılmış olan ilk fantastik edebiyat eseri olarak edebiyat tarihinde yer almayabilir fakat kuşkusuz en çok ses getireni ve çocuk edebiyatını köklerinden söküp atarak yeniden şekillendirecek kadar da güçlüsü. İlk basımından bu yana basımı asla durmayan kitap, toplamda 176 farklı dile çevrilmiş durumda.

Alice'in kendi kuralları, varlıkları, düzeni ve hatta kendine ait bir dili olan fantastik harikalar diyarındaki yolculuğu okuyucuyu kendi içine kolayca alıp böylesi bir âlemde her şeyin mümkün olabileceği mesajını veriyor. Hemen her satırı ince bir işçilik eseri olan Alice Harikalar Diyarında'nın çocuk edebiyatı için bir öncü olmasına pek de şaşmamak gerek. <

Astrid Lindgren Aslanyürekli Kardeşler

Eser, ferdiyetçiliğin ön plana çıktığı dünyada unutulmaya başlanmış olan kardeşlik, doğa sevgisi ve yaşama isteğini çocukların anlayabileceği bir dille, canlı, öz bir şekilde fazla sanata kaçmadan ama kuru bir dile dönmeden anlatmıştır.

Dünyanın en ünlü çocuk edebiyatı yazarlarından olan İsveçli yazar Astrid Lindgren'in Aslanyürekli Kardeşler isimli eseri ünlü olmasının yanı sıra en başarılı çocuk edebiyatı ürünlerinden birisi sayılmaktadır. Eser, Pegasus Yayınları'ndan Ali Arda çevirisi ile Türkçeye çevrilmiştir. Kitapta Ilon Wikland tarafından çizilen orijinal eserdeki çizimler kullanılmıştır.

Aslanyürekli Kardeşler eseri 6-10 yaş aralığında büyük birisi ile beraber okunabilecek bir eser iken çocuğun kendi başına okuyabileceği yaş sınırı en azından 12-13 yaşlarıdır. Hem konusu itibari ile hem de doğaüstü canavarın bulunması, zalim düşmanın yaptığı zulümlerin dile dökülüp anlatılması sebebiyle bu yaş aralığına daha uygundur.

Öbür yandan eserin üst yaş sınırı yoktur. Her yaştan kişinin okuyup etkileneceği kardeş duygusu ile sevgisini hissedeceği bir eserdir. Ayrıca ailenin önemini dile getirmesi yönüyle evrenseldir ve bireysel açıdan özel bir konuyu dile getirmesi ile her yaş aralığından okuyucu kitlesine ulaşabilecek bir yapıttır.

Roman ve masal arasında gidip gelen bir anlatımı ve dil özelliği ile eser, vurucu bir şekilde okuyucuyu üzere ilk yirmi sayfasını tamamlar. Asıl anlatılmak istenenler Nangijala'da iki kardeşin ölmesi ve ölümden sonra adı geçen yeni dünyada kavuşmasıyla devam eder. Bu, gerçek bir kavuşmadır ve ayrı geçirdikleri süre açısından birbirlerine duydukları sevgi ve özlem artmıştır.

Ölümden sonra tekrar kavuşan kardeşler mutlu mesut yaşarlarken esrarengiz bir şekilde komşu kasaba Yabangülü Vadisi'nde kötülükler yapan zalim Tengil ve onun en büyük yardımcısı ejderha Katla, insanların yüreklerinden sevgi ve umudu alıp yerine korkuyu bırakıyorlardı. Daha fazla dayanamayan Nangijala isyanının lideri iyi kalpli Sofia ve onun yardımcısı büyük kardeş Jo-

natan Aslanyürekli, bu kötülüklerle karşı dik duruşları ve zafere giden hikâyeleriyle ana konuyu oluşturmaktadır.

Eserin alt metninde yukarıda bahsedilen konu dışında insanın göze aldıklarıyla güzelleşmesinin ve iyiye yönelebileceğinin öyküsü anlatılmıştır. Cesaretin kaynağının kin, kötülük veya oç alma değil, sevgi olduğunu anlatır.

Lindgren'in, kardeş sevgisinin azaldığı, doğa ile beraber barış içinde yaşamının unutulduğu şu zamanlarda özellikle bu konuları seçerek masalsı dil özellikleri ile anlatması önemlidir. Yer yer Karl Aslanyürekli'nin okuyucu ile birebir konuşması, okurun eserin muhteşem tabiatına çekilip sarmalanması, bütün maceralarda bir yardımcı karakter gibi bulunmasını sağlamıştır. "Size ağabeyimi anlatacağım, ağabeyim Jonatan Aslanyürekli'yi. Onun öyküsü bir parça masal ve biraz, birazcık hayalet öyküsüne benzese de gerçek bir öykü."(s. 5)

Eserin bir çocuk yayını olması hasebiyle bir yetişkin edebiyatına göre daha az kahraman bulunması doğaldır. İyiler hep iyi, kötüler de hep kötüdür. Fakat burada dikkati çeken bir husus vardır ki kitabın ana karakteri Karl Aslan'ın değişim mevzusudur. Dokuz yaşındaki kahramanımız; dünyadayken geçirdiği yıllarda, sürekli yatağında yatarak ölümünü bekleyen ağabeyinden ve annesinden başka kimseden sevgi duygusunu hissedememiş, öldükten sonra da Nangijala'da yaşadığı zorlu serüvende geçirdiği süre ile artık ağabeyi gibi Aslanyürekli olmuş cesaretli, gözüppek bir çocuk olarak hikâyelendirilmiştir.

Karl Aslanyürekli, on dört yaşındaki ağabeyi Jonatan Aslanyürekli'yi şu sözlerle anlatır: "Yalnızca yakışıklı da değildi. İyi kalpliydi, güçlüydü, elinden her iş gelir, her şeyi bilirdi. Sınıfının en iyisiydi. Bahçede bütün çocuklar onun peşinden koşar, onunla oynamak isterdi."(s 10). Ölümünden sonra da bu muhteşemliği değişmemiş, kardeşine karşı duyduğu sevgi azalmamış, bu sevgi ile sürekli koruyup kollamış, onunla oyunlar oynamıştır. Nangijala'da Sofia ile beraber Tengil ve Katla'ya karşı durmuş, vadiye huzur getirerek vadinin eski güzel günlerine dönmesi için savaşmıştır.

Eserin kötü karakterlerine geldiğimizde kötü kalpli Tengil ve onun zalimliklerine en büyük yardımı sağlayan ejderhası Katla... Vadiyi ele geçirmeye çalışarak tek bayrak altında bütün insanları emri altına toplar ve istekleri doğrultusunda in-

➤ Astrid Lindgren

sanları ağır işlerde çalışmaya zorlar. Tengil'in askerleri kötülükleri ve zalimlikleri ile efendilerine yardım eder ve ayak işlerini yaparlar. Fakat bu zalimliklerinin yanı sıra akıllarını pek kullanmayan kötü varlıklar olarak okura sunulmuşlardır.

Eserde kardeşlerin öldükten sonra yaşadıkları Kiraz Vadisi'nin isyan lideri olan Sofia iyi kalpli, gözü pek bir kadın kahraman olarak canlandırılmıştır. İsmi geçen bir diğer önemli karakter de Mattias'tır. Bir şekilde yakalanan ama kimliği bilinmeyen Karl, Tengil'in askerleri tarafından yakalandığında Yabangülü Vadisi'nde Karl'ı askerlerin elinden kurtarmış yaşlı, sakallı, göbekli; iyi yürekli, korkak ama bu korkaklığını basturarak cesurca hareketler yapmış birisi olarak karşımıza çıkar.

Bizzat Ilon Wikland tarafından çizilen resimler okuru eserin içine çekecek şekilde bazen bir konu içerisinde birkaç tane; bazen de birkaç konuda bir resim olacak şekilde konuyu destekleyecek biçimde kullanılmıştır. Resimler, çocukların hayal gücünü canlandırabilmesi adına eserde önemli yer tutar.

Çocukların babasız büyümesi ama bunu büyük bir sorun olarak görmemeleri dikkat çe-

kidir. “Babam daha ben iki yaşındayken bizi terk etmiş, denizlere açılmıştı. Ondan bir daha haber alamadık. Neyse...” (s. 5) Babaları ile ilişkileri başka bir yerde geçmemiştir. Annelerine karşı duydukları sevgi ön plandadır. Onlar için dikiş makinesinde çalışarak para kazanan, evin geçimini gideren kişi rolündedir. Bir nevi evin yöneticisi konumundadır. İki kardeş arasındaki ilişkiye karışmaz, uzaktan izler. Zaten eser aslında aile kavramını kardeşler arasında güçlü bağa çevireceğini, anne baba üzerinden konuyu çekmesi ile belirtmiştir.

Karl’ın yani Jonatan’ın deyişi ile Çörek’in hasta olması onu toplumdan uzaklaştırmış hatta toplum tarafından ötekileştirilmiş bir çocuğa dönüştürmüştür. “Şehirde Jonatan’ın yasını tutmayan, ‘Keşke onun yerine kardeşi ölseydi.’ diye düşünmeyen bir kişi bile yoktu. En azından elbiselik, perdelik kumaşlarını alarak evimize koşan teyzeler böyle düşünüyordu. Mutfaktan geçerken bana bakıp iç çekiyor, ‘Ah zavallı Aslan Hanım! Niçin dünyalar güzeli Jonatan gitti ki!’ diyorlardı.” (s. 17)

Eserde bahsi geçen en önemli konu kardeş sevgisidir. Kardeş sevgisi hemen her kültürde bulunması yönüyle eserin pek çok dile çevrilmesin-

de önemli bir etken olmuştur. Bir ders verme niyetiyle konu işlenmemiş aksine çocuklara yönelik olması göz önüne alınarak macera duygusu, ana işleyişi hareketlendiren bir madde olmuş, kardeş sevgisi bir alt başlıkta kazanım olarak işlenmiştir.

İki kardeş arasında derin ve içten bir sevgi bağı bulunmaktadır. Kardeşine taktığı lakabın nedenini Jonatan şu sözlerle ifade etmiştir: “Jonatan bana Çörek derdi. Küçüklüğümden beri bu böyleydi. Bir seferinde niçin bana çörek diyorsun diye sormuştum, çörekleri çok sevdiğim için demişti. En çok da benim gibi çörekleri severmiş. Jonatan beni gerçekten çok severdi...” (s.7)

Eserin sonunda kötü bir şekilde yaralanan Jonatan ölmek üzereyken Karl, Aslanyürekli olmak yolunda son ve en büyük adımını abisine karşı duyduğu sevgiyle atarak Elma Vadisi’ne geçmek için abisi ile beraber yamaçtan aşağıya atlar.

“Yalnızca Nangilima’ya giderse iyileşirmiş! Ah şimdi anlamıştım. Beni yine yalnız bırakmak istiyordu, bunu biliyordum! Daha önce de beni almadan Nangijala’ya gitmişti... ‘Bir daha olmaz!’ diye bağırdım. ‘Bensiz olmaz! Nangilima’ya bensiz gidemezsin!’

‘Benimle mi gelmek istiyorsun?’ diye sordu. ‘Ne sandın ya!’ dedim. Sen nereye gidersen oraya geleceğim dememiş miydim?’”(s. 246)

Mekân tasviri genel hatlarıyla üç ana çerçevede incelenebilir. Ölmeden önce yaşadıkları kasaba ve orada anlatılan Karl’ın yaşadığı sıkıcı ev tüm ayrıntıları ile resmedilmiştir.

Öldükten sonra Nangijala’nın Kiraz Vadisi’nde abisine kavuştuğu doğa tam bir cennet tasviridir. “Kiraz Vadisi’nin etrafı yüksek dağlarla çevriliydi. Dağlar da güzeldi. İlkbahardı, tepelerden dökülen suyun şarkısı yayılıyordu bütün vadiye. Havasında değişik bir şey vardı; içmek istiyordunuz, o kadar temiz o kadar güzeldi ki.”(s. 28)

Üçüncü mekân da Tengil’in eziyetleri altında ezilmiş güzelliğinden ve neşesinden eser kalmamış Yabangülü Vadisi’dir. Vadi gene de şehir dışında eski güzelliğini yaşar fakat Tengil’in askerlerinin bulunduğu şehir merkezi bir korku meydanı olarak anılabilir.

Sonuç olarak eser, ferdiyetçiliğin ön plana çıktığı dünyada unutulmaya başlanmış olan kardeşlik, doğa sevgisi ve yaşama isteğini çocukların anlayabileceği bir dille, canlı, öz bir şekilde fazla sanata kaçmadan ama kuru bir dile dönmeden anlatmıştır. <

AHMET KABAKLI'dan ÇOCUK HİKAYELERİ

Fikir ve edebiyat
dünyamızın büyük ismi
Ahmet Kabaklı'nın çocuklar
için kaleme aldığı **Ejderha
Taşı** şimdi daha sevimli...
Her biri bir çizgi roman
olarak küçük okurlarını
bekliyor...

Kakule

Kendine yeteceği kadar yemeli, kalanları paylaşmalı ya da daha sonrası için saklamalısın. Unutmamalısın ki bu orman hepimizin ve her şeyi paylaştığımız müddetçe mutlu bir şekilde yaşayabiliriz.

Bir varmış, bir yokmuş; evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Lorut köyünde ormanın derinliklerindeki, dişbudak ağacının köklerinde, obur mu obur bir kurtçuk yaşamış. Bu sevimli ve obur kurdun adı Kakule'ymiş. Günlerden bir gün Kakule, yiyecek bir şeyler aramak için yuvasından çıkıvermiş. Bir müddet ilerledikten sonra ceviz ağacının altında dinlenmeye karar verip sırtını ağacın köklerine yaslayarak gökyüzünü seyretmeye başlamış, gökyüzüne bakıp hayaller kurarken kendini uykunun yumuşak ve sakın kollarına bırakmış. Uzunca bir süre uyukladıktan sonra kendine gelen Kakule açlığını yeniden hissetmiş ve karnını doyurmak için etrafına bakınırken gözüne dalından yeni düşmüş bir ceviz çarpmış. Ağzı sulanan, karnı guruldayan Kakule, hızlıca cevizin yanına gidivermiş. Uzun uğraşlar sonucunda cevizi delmeyi ve içine girmeyi başaran Kakule büyük bir heyecan ile karnını doyurmaya başlamış; yemiş, yemiş, yemiş...

Saatler günleri, günler haftaları, haftalar ayları kovalamış. Nihayet cevizin içinde yiyecek hiçbir şey kalmamış. Artık gitme vaktinin geldiğini anlayan Kakule, açtığı deliğe doğru ilerlemiş.

Önce kafasını delikten çıkartmaya çalışmış fakat başaramamış; tekrar çıkmayı denemiş fakat yine başaramamış; yeniden, yeniden, yeniden...

Ne yapacağını bilmez bir şekilde ağlamaya başlamış, bu kadar çok yediği için kendine kızmış ve sonsuza kadar bu cevizin içinde kalacağını düşünerek ümitsizliğe kapılmış. Oralardan geçmekte olan orman perisi Goya, Kakule'nin ağlamalarını duyup sesin geldiği yöne doğru ilerlemiş. Etrafına bakındıktan sonra sesin ceviz kabuğundan çıktığını fark etmiş ve ona doğru yaklaşıp sormuş:

- Merhaba. İyi misin?

Bu sesi duyan Kakule, gözyaşlarını silerek heyecanlı bir şekilde cevap vermiş:

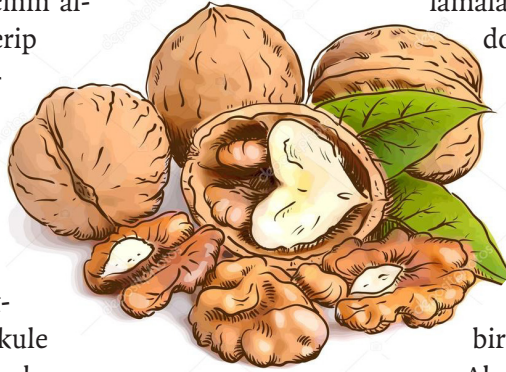
- Ah Goya, sen misin? Lütfen bana

yardım et! Sıkıştım ve çıkamıyorum. Çok üzgünüm, Goya çok üzgün!..

- Kakule, demek sensin! Orada ne arıyorsun ve neden çıkamıyorsun?

Kakule utana sıkıla derdini anlatmaya başlamış:

- Karnım acıktığı için yiyecek bir şeyler aramaya çıkmıştım; sonra bu cevizi gördüm ve içine girip karnımı doyurmaya koyuldum farkında olmadan hepsini yemişim ve ne kadardır buradayım onu bile bilemiyorum. Lütfen artık beni çıkar Goya.

Maviliklere Doğru

Bu aralar pembe hayalleri kovalıyorum. Kollarımı açmaya mecalim kalmadığından kalbimi açtım ve bekliyorum bahar yağmurlarını. Elbet bir gün yağar umuduyla. Eğerki yağmazsa maviliklerimin peşinden koşacağım.

Gök gürültüsünden kendimi bildim bileli korkardım. Sanki kafama tava ile vuruluyormuş gibi gelirdi. Abimin çikolatasını yediğim için cezalandırılıyormuşum gibi. Hiç kafama tava ile vurulmadı oysa. Yine de en çok korktuğum eşya oldu tava. Belki de ondan dolayı eve hırsız girdiğini düşündüğümde elimde tava ile kapıların arkasını yokluyordum. Belki de bu yüzden yaptığım bütün krepleri yakıyorumdur.

Gök gürültüsünden korksam da yağmurları hep sevmişimdir. Daha boyum 1.40 iken yağın yağmura karşı dilimi çıkartırdım. Minicik ellerim vardı gökyüzüne açtığım. Kıvrık saçlarım vardı, ıslanırdı onlar. Yağmurdan hiç korkmadım. Sadece ürkütücü bir fırtına olmasın isterdim, o kadar. İnsan bilinçaltını çok kolay kandırabilirmiş. Ben selleri veya gök gürültüsünü değil gökkuşağını düşündüm. Pembe bir cibinlikten sonra en büyük hayalim gökkuşağına sarılmaktı. Kollarımı açıp bahar yağmurunda gökkuşağına sarılma-

yı bekledim. Çok bekledim. Bilmiyorum, belki de hâlâ bekliyorumdur.

Aslında bir gökyüzüm var. Bahar yağmurlarım var, onlar sevinçlerim. Fırtınam var, onlar ise korkularım. Sellerim var, onlarsa üzüntülerim. Çakan şimşeklerle gürleyen bir gök var, onlar hatalarım. Bir mavilik var ki onların hepsi hayallerim. Başımın üstünde kafamı kaldırdığımda oynayan filmim.

Bu aralar pembe hayalleri kovalıyorum. Kollarımı açmaya mecalim kalmadığından kalbimi açtım ve bekliyorum bahar yağmurlarını. Elbet bir gün yağar umuduyla. Eğerki yağmazsa maviliklerimin peşinden koşacağım. Koşacağım ve onları yakalayacağım. Şöyle diyorum kendi kendime: Varsa bir hayalin, sebep yok peşinden gitmeme. Sen kendine özgü bir varlıksın, hayal gücün efsunkâr. Hataların var, kaygıların da... Engel değil hiçbir mutluluğuna. Unutma ki varsa senin de bir gökyüzün, bahar yağmurları sonrası gökkuşağı elbet çıkar. <

Goya, Kakule'ye iyi bir ders vermek adına nereden yanlış yaptığını sormuş ve bunu kendisinin fark etmesini sağlamış. Kakule bir müddet düşündükten sonra Goya'ya cevap vermiş:

- İhtiyacım olandan daha fazla yedim Goya! Ağgözlülük yaptım; sonraya saklamam gereken yiyeceği bile yedim ve doymak bilmedim, ta ki bitene kadar.

Bu cevabı duyan Goya, "Aferin Kakule, nereden hata yaptığını anlamışsın aç gözlülük ve

ihtiyacın olandan fazlasını kullanmak sana her daim zarar verir. Kendine yeteceği kadar yemeli, kalanları paylaşmalı ya da daha sonrası için saklamalısın. Unutmamalısın ki bu orman hepimizin ve her şeyi paylaştığımız müddetçe mutlu bir şekilde yaşayabiliriz." dedi ve değneğini sallayarak Kakule'nin içinde bulunduğu cevizi ikiye bölüp onun özgürlüğüne kavuşmasını sağladı. <

Kalb-i Emir

Vefa ateşimden aydınlanan sokak lambası -Bitik mum-
Yaşamaktan bitap düşmüş umutların ayaklanması var şehirde
Yeter diyen, hatalara savaş açan, bayrak sallayan
Duymayan kulaklarım var hatta
Kelâmı döken gözlerim
Bakmaktan minnettar olmuş dilim
Kalabalıkları verin bana, onlar için cep boy düşünüyorum.
Ben;
Karanfil tarlasında yalnız gül olabiliyorum
Yanımdaysan...
Ayaklanmanın kumandanı olurum
Gönül yıldızlarımın altında kalır er. ♡

Kıymetli Kıyametim

sen
bir yaprağın ellerini iki yana açıp
rüzgârın göğsündeki intiharı
sıkıttığım yumrukla incinen duvar
sınıfın ortasında zincirle bitişen yumruk
sen
annemin ağaçtaki ayva adedince
kışa dair kehanet şayiaları

benden bu kadar olurdu ve bu kadar oldu
bütün olmuşluğum sinek kanatlarından kurtulmaktı
karınca yuvalarına şaşırmak
parmağımı önce tuz birinkintisine
sonra dilimin ucuna dokundurmakta
şayet
sofraya bir tabak daha ilave edebilseydi annem

alnımdaki nehri üç dereye bölen
gözleri çiyân yatakları insanların
deprem yatağıdır kalp coğrafyamız
titredikçe damarlarımızdan akacak kuşlar
bilmem hangi coğrafyayı dik tutacaktır
herkes
hepimiz
kendimize kıymetli bir kıyamet seçmişizdir
mesela ben
dut ağıcı dalında yapraklarla sözleşip
kendimi kendi en yükseğimden boşluğa ittim

Kırmızı

Yeni güne şen uyandım bu sabah

İçimde sebepsiz bir mutlulukla
Atıverdim kendimi sokaklara
Yol boyu yürüdüm,
Nereye gideceğimi bilmeden.
Rengârenk çiçekler, her bir yanımdan
Akıp giderken, solundan döndüm.
Koca heybeti ile bir kütüphane karşımda
Adımlarım benden bağımsız...
İçerisi derin bir uykuda sanki,
Sanki raflarda duran kitap değil...
Küçücük bir çıta uyanacakmış gibi
Bebek uykusundan.
Parmak uçlarıma basarak,
Hep solumdan yürüdüm...
Tozlu raflara hapsolmuş,
Kırmızı ciltli bir kitap.
Göğsümün ardında bir kuş
Kanat çırpıyor,
Göç vakti gelmiş...
Kırabilse parmaklıkları, uçacak.
Belki çırpınışlarını durduramazdım
Lakin sakinleştirebilirdim.
Hapis hayatından kurtarıp kitabı,

Aldım kolumun altına.
Sonra başucuma koydum,
Gece gündüz durmadan okudum.
Okudukça sevdim,
Her sayfasını yeniden okudum.
İlk kez okur,
Sanki yeniden keşfetmiş gibi...
Bir an geldi, okumaktan sayfaları,
Yoruldu gözlerim.
Dermanı kalmadı yüreğimin...
Ayrılık vaktiydi artık.
Başucuma koyduğum kitabımı
Kolumun altına alıp
Yol boyunca yürüdüm.
Girdim büyük kapısından içeriye hapishanenin,
Vardım tozlu raflara...
Kırmızı cildini öpüp,
Son kez kokladım sayfalarını.
Okudukça daha çok sevdiğim sayfalarını...
Elimden, dilimden düşüremediğim kitabım,
Şimdi seni aldığım tozlu raflara bırakıyorum,
Fakat her daim yanı başımda olacaksın,
Çünkü seni okudum. ♡

Sevgili İstanbul'da

Bir martı olmak isterdim İstanbul'da
Rüzgârlarda sivrulmak
Vapurlardan ekmek kapmak
Bir binanın çatısına konup İstanbul'a bakmak
Kim bir martı olmak istemezdi ki İstanbul'da.

Bir vapur olmak isterdim İstanbul'da
Yolcuları taşımak
Bütün adaları tanımak
Kim bir vapur olmak istemezdi ki İstanbul'da.

Bir rüzgâr olmak isterdim İstanbul'da
Şapkaları uçurmak
Uçurtmaları havalandırmak
Yazın serinletip kışın üşütmek
Kim bir rüzgâr olmak istemezdi ki İstanbul'da.

Bir ağaç olmak isterdim İstanbul'da
Kuşların yuvası olmak
Yazın çocukları meyvelerle beslemek
Pikniklerde gölge olmak
Kim bir ağaç olmak istemezdi ki İstanbul'da.

Kız Kulesi olmak isterdim İstanbul'da
Ziyaretçileri karşılamak
Kültürümüzü koruyup tarihî bir eser olmak
Kim Kız Kulesi olmak istemezdi ki İstanbul'da.

Daha çok şey var seçecek
Ama benim en sevdiğim size büyük gelecek
En iyisi Türkiye'de sevgili İstanbul olmak. ♡

Daha

Oysa ben hiç anlamazdım, bir yerden alınan çöpün neden bir başka yere daha fazla yığılarak çoğaldığını.

Altımda kısa şortumla babamın eve geleceği vakti özlerdim hep... Çünkü bizde biri dışarı gitti miydi -ki bu bakkala ekmek almaya dâhi olsa- annemden kalma bir alışkanlıktır; giden, geri dönünceye dek özlenir. Sonrası yine aynı şeyler; hiç gidilmemiş gibi bir arada yaşanılır, bir huzur peyda olur ve gelenin gideni arattığından ziyade gidenin yerine dolanla mutluluğumuzu daim kılmayı severdik. Öyle ki hiç bir ayrılığa manzarası olmayan bu huzurun her birimizin içerisinde soluklandığı bir sevinç barındırdığını henüz beş yaşımın kattığı birikimle bilebilmek çocukça bir masumiyetin izlerinde oyalardı beni. En güzide oyunlarımı bulup seyrettiğim çocuk zamanlarım hep yazılan bir hikâyenin içinde kendimi bulmamı sağlar, bu yüzden ki maaile çekilen her film, içimde tek kişilik gişe rekorlarımı kırardı. Ama on iki yaşının ağırlığını henüz almakta olan ablam, durumumdan her nasılsa haberi olmuş olacak ki bir anne edasında yanımda bittiğinde, sanırım yine anlamış olurdu:

“Hayal diye bir yer var, biliyorum; insanın kaçıp kaçıp yeni hayatları oyuncak edindiği...” diyecek duran mizacımdan.

Ama uyanma vaktiydi. Zira neden bilmiyordum -bir an vuku buyuran talihsizliğim diyelim- beli bol gelen şortumun yer çekimine yenilmesine katılarak gülecek kadar sevimliliğime kendi sevimsizliğini katacağı bir süre... Geride yetim bir hayalin pe-

şinden koşamayacak kadar şaşkın ben ve şortum kalacaktık böylece... Ama az sonra anaçlığı tutup da belimi kendisine çekip bir de ipten bir kemer ilüştirecekti ki ablam, Newton’un elma’sı dâhi olsa düşemezdi artık yere. Bense ablamın bu müthiş mucitliğiyle beni kendisine hayran bıraktığından emin, onu ileride yazacağım bir hikâyeye başkahramanı yapacağım filmi düşünüyordum.

“İplik Tanrıçası!” Elbette. Hiç fena durmuyordu...

Yalnız bu hayal, ne öyle bankada dijital rakamların büyüyle ilgiliydi ne çocuk olmakla... Hayal, en güzel direnişi değil midir ki hayatın? Ve direnmek o an yeniden ve defalarca, beş parasız, bedavaya... Ve işte unutmak! Unutmak ablamı, bir Tanrıça kimliğinde...

Sonra babamın daha geçen hafta seneye de gidersin diye getirdiği kısa pantolonumun tüm egemenliğinde kapının vurulmasını bekler, babamı özlerdim. Babam, belediyenin temizlik işlerinde çalışır, her sabah arkadaşları kapının önünden geçer, o devasa çöp kamyonuyla babamı evimizden alır, çeşit çeşit mahallelerin çeşit çeşit çöplerini toplarlar ve söylediğine göre çok fazla martının serencam eylediği o tepeliğe çöplerini atarlarmış. Oysa ben hiç anlamazdım, bir yerden alınan çöpün neden bir başka yere daha fazla yığılarak çoğaldığını. Bir yerde çok fazla durmaktansa her yerde az az durması daha mantıklı ve daha sağlıklı gibi geliyordu bana. Ama yine de ara sıra babam elinde

kullanılmayıp atılan, bazı işe yarar öteberiler getirirdi. Bu bazen bir tabak, hâlâ iyi durumda olan bir cezve ve harika durumda olup sanırım çocuğuna küçüldüğü için birilerinin atmak ihtiyacı hissettiği mavi-siyah çizgili harikulade bir kısa şort...

Ve ben o kısa şortumla babamın kapıyı iki kere tıklatacağı ana sabırsızlanırdım. “Tak”... Ve bir üç saniye arayla bir “tok, tak.” sesi daha... İşte, babam gelmişti...

Elinde yine o çok zamanki gibi bir ufak poşet dolusu sürpriz çılgınlıkları... İki-üç kaşık, birkaç meyve bıçağı, oldukça iyi durumda fakat her kim olduğunu bilmediğimiz bir aile fotoğrafı içi sıra gülümseyen tahta bir çerçeve... Sonra evet, evet bir tenis topu! Şanslıyım. Çünkü benim babam kara kaşları ve kivi tanesi içi gözleriyle o televizyondaki çoğu zaman nereden geleceği bile belli olmayan ak sakallı Dede’den bile daha sürprizperverdi. Kaldı ki benim babamın benzini kırbaç olan öyle canını yakıtığı geyikleri de yoktu, koskoca çöp kamyonu vardı üstelik. Hiçbir hayvanın da canının yandığı yoktu böylece. Tahir Ağabey, çöp kamyonunun şoförü... Söylendiğine göre çok iyi bir şofördü. Neyse, sonuç olarak Noel Dede’den pek hoşlanmıyordum. Elimde tenis topum. Gözlerim, ağabeyimle ertesi sabah oynayacağımız oyunun telaşlı sabırsızlığında ısıldayadursun, vaktin çabucak ilerlemesi gözlerimdeki ışığı, kar üstünde uykuya yakalanan bir dağcı gibi soğutmuş ve buğulaşarak sessizce uykuya dalmıştım. Hızla akan vaktin içinden sıyrılıp da sabahı kucaklayıp elime tenis topumu, karşıma ağabeyimi aldığımda ise bir başka bakıyor gibiydi bana; hani “Başka zaman...” dermiş gibi ya da “Geline oynarız.” gibi. Sâhi, gerçekten bir yere mi gidiyordu ağabeyim ya da gitmeli miydi gerçekten?

Oysa daha birkaç saat sonrası annemin kulak misafiri olmuş, ablama anlatırken işitmiştim: “Ağabeyiniz, eve katkı olsun diye gevrek satmak istedi, şimdi de fırına gidiyor.”

Elimde tenis topum, ağabeyimle oynayamayacağım oyunun hayal kırıklığında kalakaldım bir süre... Neden sonra en yakın arkadaşım ağabeyim yokluğunda mahalledeki başka çocuklarla oyalandım biraz; Mevlüt, İsmail diye iki sevdiğim dostum bile vardı üstelik daha o yaşlarımda... Ama yine de aklım ağabeyim ve şimdilerde ona en yakını olacak gevreklerindeydi. Kim bilir, neredelerdi?

Akşam olup da kapının “Tak ve Tak.” sesleriyle babam geldiği zaman artık detaylıca anlamış-

tım durumu: Evimiz kiraydı, eve giren tek maaşla kalabalık bir aileyi geçindirmek zor görünüyordu. Üstelik babam, annemi kirada yaşamaktan kurtarıp da akranları ve kimi komşuları gibi kendi evinin sakini olmasını, hiç değilse kendine ait bir evi olsun istediğinden taksitle kooperatif evlerine yazılmıştı. Her ay dışlarından, turnaklarından arttırdıklarını kooperatife veriyorlardı. Böylece geçinmek de biraz daha zorlaşıyordu tabii. İşte tüm bunların ayırdına varalı daha birkaç hafta olmamış ki ağabeyim gevrek satma fikriyle çıkmıştı annem ile babamın karşısına; “Eve katkım olur. En azından kendi gereksinimlerimiz karşılanır.” Dediğim dedik olan ağabeyim, annem ile babam ne söylerse söylesin -inadı inat- fikrinden asla taviz vermemişti. Babam da bakmış ki olmuyor; en azından hayatı ucundan da olsa bir tanır şimdiden, sosyalleşir, insanlarla ilişkileri çoğalır belki... Bakarsın tüm bunların geleceğine dair bir katkısı olur da hayra yorulur yarın öbür gün diye düşünmüş ve akabinde de izni almıştı ağabeyim. İşte o gün de elimde tenis topum, ağabeyimin hadi oynayalım bakışlarını aradığımda, gitmek zorundayım ufaklık bakışına pek bir içerlemiş, üzül müştüm... Ama akşam olup da her şeyi öğrendiğimde ağabeyimle gurur duymuş ve gururun ne menem bir şey olduğunu ilk kez ağabeyimden öğrenmiştim. Dokuz yaşında, koskoca bir adamdı çünkü benim ağabeyim. Ve ileriye sarkacak düşlerimde ütöpik bir “Gevrek Tanrısı...”

Birkaç gün geçtiğinde elimde ne tenis topum kalmıştı ne zaman zaman annemi üzen afacanlıklarım. Kaldı ki artık yalnız ve yalnızca ağabeyimi düşünmeye başlamıştım, babamdan sonra ilk kez, getireceği bir hediyesi olmadığımı bile bile birini bu kadar çok istekle beklemiştim. Çünkü ağabeyimin gelişinde de bir başka yaradılış vardı. Yüzü gülüyor, oynuyor, zıplıyorsa işler iyiydi; ardı sıra gevrek tepsilerini yenilemiş, e hâliyle iyi de para kazanmıştı. Ama iş bu ya, her zaman yolunda gitmeye de biliyordu. O zamanlar da tam tersi bir ağabeyim belirliyordu kapıda. Yüzü düşmüş ama yine de kafası dik; oynamayı, zıplamayı da kesmiş... Durgun, rölantide seyrediyor zamanı hani... İşte o an anlardık ki pek kazançlı bir güne layık olamamış ve belki dokunsan ağlardı ağabeyim. Yani daha bu yaşlarında paranın yaşamdaki önemini idrak etmişti. Oysa ben o sıralar hâlâ Mehmet Bakkal’a bisküvi ve sırf şımarıklık olsun

diye emzik yazdırıyordum. Yıllar sonra bunlar için kendimden utanacak; ama ağabeyimle hep gurur duyacaktım.

Sonraları ben de heveslendim. Ağabeyim her sabah gevreğe çıkıyor, mahalle mahalle geziyor ve müthiş bir akrobasi yeteneği saydığım o en heyecanlandığım hareketi yapıyordu; insan, iki elini tutmadan nasıl olur da kafasının üstünde kilolarca ağırlığındaki bir tepsiyi tutarak yürüyebilir ve aynı anda “Gevreeek...” diye bağırabilirdi, şaşılacak şeydi! Sırf bu yüzden bile ağabeyim saygımı bir kez daha alacak ve yanında bir nevi stajyer öğrenci olarak işe başlayacaktım...

Bir sabah her sabahkinden daha farklıydı bizim için de. Çünkü benim ilk iş günüm ağabeyiminse benimle olan ilk iş günüydü... Önce evimize çok da uzak olmayan aşağı mahalledeki, “bilmem ne fırından” ikimiz için birer tepsi gevrek alacak, sonra fırıncının her sabah bedavadan bir adet gevrek ve bir bardak çay ikram ettiği kahvaltımızı sonlandırarak, tıpkı bizim gibi irili ufaklı pek çok çocukla mahallelere dağılacaktık. Sonra ben ağabeyimi ağız açık, pürdikkat içinde seyrederken sanki benim tepsim tehdit altındaymış gibi sıkı sıkıya iki elimle tepsimi kavrayacak ve ağabeyimin sanki hiçbir yeni çaba harcamadan tecrübeli bir gevrek satıcısı edasıyla, iki eli salık tepsisinin altındaki dudaklarından çıkan sözcüğü, hayranlıkla dinleyecektim... “Gevreeek!”

Eve dönüşlerimizse çoğu kez hoşlanıtı yaratıyordu suratlarımızda. Çünkü işler ekseriya iyi giderdi. İnsanlar küçüklüğümüze merhamet edip mi alıyorlar yoksa sırf canları çekip yahut acıktıkları için mi alıyorlardı, bilemiyordum. Ama ilk fikrin her zaman için daha baskın olmasını istemişimdir. Zira merhametli insanlara ihtiyacım olduğunu düşünüyordum. Çünkü henüz beş yaşındaydım ve kolaylıkla, annemin “Sakin yabancılar bir şey verirse alma, gel şuraya gidelim denilirse gitme!” dediği insanlar tarafından kaçırılıp kötü emellerine vakıf edilebilirdim. O yüzden eve her dönüşümüzde cebimizdeki paraların merhamet sahibi insanlara ait olduğunu düşünür, iyi insanların yaşadığı bir dünya burası bilincinde beş yaşın verdiği iyimserlikle küçük ablamın aptal Sindy bebekleriyle oynarken bulurdum kendimi. Ve birazdan olur ki yine o karlar ülkesinin dağcıları gibi küçük bedenlerimiz de yavaş ve derin bir uykuya teslim olurdu; elimde Sindy saçı...

Yaşamımızın ertesi günleri, haftanın günlere bölündüğü sabah ritüellerimizle başlardı. Annemin, iplik tanrıçası ablamla sofrayı hazırlaması, babamın ısıldayan gözleriyle sofrada sözü en çok geçen iştaha sahip olması, kardeşlerimin yarı uykulu, yarı uykusuz hâllerinin eşliğinde mideye yuvarlanmakta olan kimi sarhoş lokmaları ve benim her nasılsa hep tok oturup tok kalktığım sabah sofralarından annemin yakınmaları... Sabah vakitlerinde iştahımın olmaması benim suçummuş gibi. Oysa fırıncı zaten güzel adamdı. Çay, gevrek yetiyordu. Başka türlüşünü beceremiyordum.

Annemin yakınmaların bittiğinde, kahvaltımızın sonuna gelindiğinde; babam kamyonetine, annem ev işlerine, ablalarım ya yarıda kesilen uykularına ya yeni başlayacak olan oyunlarına ya da annemin yüküne destek çıkacak ufak ufak yardımlara giriştiklerinde, biz hep ağabeyim önde ben arkada fırıncının yoluna düşerdik...

Çay, gevreğim önümde yeni yeni açılmakta olan iştahımla geciktirdiğim kahvaltı sırasında, ağabeyimin yalnızca çayını içtiğini, gevreğine ise hiç dokunmadığını keşfetmişim. Ağabeyimin ev kahvaltılarını neden hiç es geçmeden ve annemi ikiletmeden yaptığını da işte o vakit anlamışım. İkinci bir kahvaltı niyetine önüne sürülen gevreğini tepsisine iteleyerek eve yapacağı katkısını büyütmenin peşindeydi. Bense bunu fark edeli, ağabeyimin tüm iyi niyetinden bir ders daha almış olacak ve yıllar sonra tok oturup tok kalkıp fırıncıda acıktığım her anı bir gevrek parası daha fazla katkım olmadı diye, işi kendime küsmeye götürecek kadar duygusallaştıracaktım:

“Ah benim santimental gençliğim şimdilerde, belki hep bu yüzden!”

Sonunda, gevreğimin bitmesini bekleyen ağabeyim, tepsisini aldığı gibi yola koyuldu, ben de peşinden. Yıkık Kemer sokaklarında ağabeyim önde ben arkada, “Gevreeek, Gevreek...” naralarıyla geçip gidiyorduk. Bazen başka gevrekçilerle karşılaşıyor, para bozuyor yahut merhabalaşıp yolumuza devam ediyorduk. Kaldı ki herkes kendi ekmeğinin rızasındaydı. Hiç kimse, kimsenin tepsisine hasetle bakmıyordu ve genelde birbirimizi gördüğü yönün ters istikametinde yol alıyorduk... Bu da insanların büyüüp de birbirlerinin gırtlaklarına sarılmadıkları, iyi niyetli hâllerinden artan bir 90’lı yıllar hatırası olarak aklımın bir köşesinde hiç sıkılmadan taşıyacağım bir milenyum ütopyası olacaktı. Düşü-

nüyorum da, çocukluk aslına bakılırsa büyüyünce ulaşamadığımız, ulaşmak içinse çoğu kez kılımızı dâhi kıpırdatmadığımız masumiyeti biriktiriyordu içinde. Çocukken her şeyin bu denli masum ve munis olması bundan ileri geliyordu kanımca. Büyüyünce bütün güzellikler sarpa saracak gibi geliyor, büyümekten korkuyordum. Korkuyordum, “Ya büyüdüğümde küçülürse düşlerim, yok olurlarsa?” Televizyondan duymuştum bir seferinde; üzerine intihar gazeteleri giymiş bir adamdı anlatılan... Tüm haber bültenlerinde onun ismi geçiyordu ama o bunu bilmiyordu. Günü geçmiş bir güncelsizlikti, yatıyordu taş sokakta. Başında ağrı, elinde intihar sebebi bir not; bir başka çağa ait bir not daha... “Olmadı.” Neydi olmayan? Hatırlamıyordum. Bir başka sefer bir başka kötü duyum daha -Bence, ana haber bültenlerince; çocukların duyamayacağı bir dille yayın yapılmalı; hüznün çocuklardan saklanan bir yanı olmalı- hakeza bir düş kırıklığı daha... Ve daha birçoğunu, çocuk yaşıma büyüdükçe “Sıklıkla duyacaksınız!” mecburiyetinde bırakılacaktım... Çünkü burasının adına dünya dendiğini iliklerine kadar tanımamızı sağlayacak bir akşamüstü, yorgun argın ama hâsılatımızın verdiği keyifle sarhoş, evin yolunu bulmaya çalışırken öğrenecektim. Siz bu satırları okurken ben o zamanlar, paralarımızı elimizden çarpan büyükçe adamın arkasından anlamını bile idrak edemediğim ilk küfrümü edecek; fakat ağabeyimin önce korkan sonra hayret eden bakışlarıyla çok kötü bir cümle kurmuş olmanın sancısında yavaşta büyüyecektim bile. İnsanın ilk kez emeğinin boşa çıkması ne demek; koşar adım uzaklaşan deri ceketli, başı kara bereli o adam gösterecekti bana. Ve ağabeyimin bir daha asla, para bozdurmaya gelen bir büyüğe cebindekileri belli etmeden bozdurmamayı tercih etmeyi öğrenecek; bense deri ceketli olup başı bereli her adamdan anneme sarılarak korkacaktım günlerce. Annemin, “Burası dünya, oğlum...” lafı bir sokak tabelası gibi somutlaşıp her adımında aklımda yer kaplayacak bir kara yolları hatırası olarak kalacaktı böylece.

“Burası dünya, kardeşim.”, “Burası dünya, ağabey...” diyerek, gevreğe çıkmaya ise devam edecektik. Ama daha şüphekâr, daha tülek olacağımıza söz katarak ekmeğimize, emeğimize...”

“Gevreeek, gevreek!”

Günler haftaları, haftalar da ayları kovaladıkça daha bir deneyim kazanmıştım gevrek işinde. Üstelik ağabeyim kadar da öğrenebilmiştim yolları,

yani ilk iş tamam gibiydi. Minyatür seyyahlığım cepteydi öyleyse. Peki ya akrobasi? İşte, ona biraz daha zaman lâzımdı. Zira evde sürekli denemeler yapıyor, kimi zaman kalın bir kitap kimi zaman geniş mi geniş bir çay tepsisiyle, iki elim aşağıda yürümeye çalışıyordum ama daha, “Gevreeek...” diye bağırmadan ve konu komşudan gürültü için azar yememe dahi fırsat kalmadan kitap, tepsi ne buldumsa kafama koyduğum, hepsi yere kapaklanıp düşüyorlardı ve ben bir savaştan daha yenik çıkmanın üzüntüsünde, babamın geliş saatini beklemeye koyulurdum. “Tak...” ve bir üç saniye arayla bir tok “tak” sesi daha. Bilirsiniz...

Fakat bir gece, yarın için ellerimi ilk defa bırakacağıma söz vermiştim kendime; en azından belki birkaç saniyeliğine... Kararımı en büyük ablam iplik tanrıçası, küçük ablam Sindy tanrıçası ve ortanca olup hâlâ bir tanrıça hikâyesi bulamadığım kardeşime söylediğimde önce gülümser baktılar bana, sonra iyi geceler dileyerek, gecekondu tabiriyle ifade edilen ama lüks katlardaki huzuru ve güveni bulamayacağım bir evin tek göz odasında, uzunca bir döşekte, beş kardeş yanı yana dizilip uykuya daldık...

Sabah olup da ritüelde yaşanan ufak bir değişiklik sayesinde kahvaltımı büyük bir iştahla bitirmiş, Ufuk Mahallesi’nin aşağı sokaklarına doğru süzöldüğümüzde ise saat sabahın altısını bulmuştu bile.

Çocuklar her seferki gibi fırıncının önünde kuyruk olmuş, hâlâ uykunun tesirinden olsa gerek, gözlerindeki kurumuş çapaklardan biraz bulanık, biraz yanlış mesafe gözeterek görüyorlardı. Sendelemeleri ve birbirlerine durmadan ama pek hissettirmeden çarpmalarını o yaşlarda daha farklı açıklayamıyordum. Kim ki mahmurluğundan sıyrılıp da sırasını savıyor, ikramlıklarını alıp bitiriyordu; o, doğruca yollara düşüyordu. Sıra bize geldiğindeyse tepsilerimizi ve ikramlıklarımızı alarak kenara çekildiğimizde, tok karna çay içmenin başkalaşmış bir tadı olduğunu fark etmiş, tok karna çaya oturmanın daha bir lezzetli olduğu keşfini ağabeyime açmıştım. “...Bunca gün boşuna yok karna çaya oturmuşum be ağabey!” Gülümseyerek dinleyen ağabeyim, ikramlık gevregimi yerine itelememle birlikte, sakar elimin düşürdüğü çay kaşığına aldırmadan, yolcu yolunda gerek deyimiyle saçlarıma dokunarak alırdı vitesi bire ama ben oturduğum sandalyeden inmediğim sürece ağabe-

yim vitesi bire almış, boş işti... Zira anneme verdiği söz doğrultusunda bana göz kulak olmak zorunda kalması, benim istediğim zaman el freni görevi görecektir olmam anlamına yetiyor, artıyordu bile. Bundandır ki ağabeyimin saçına her dokunuşunda “Bırak da yolcu keyifle bir içsin çayını, öyle başlasın Gülliver’in Gezileri!” deyişim, gücümün nereye kadar dayandığının da bir göstergesiydi. Fakat yıllar sonra öğrenecektim ki Gülliver’in durumumuz ve konumuzla çok da ilgi ve alakası olmadığını... Gücüm annem, yanılmam da bir kitaptı o zamanlar. Hepsini bu. Gülliver’i de zaten yine bir akşam babamın o ufak çılgın sürprizlerin birinde tanımış, kitabı elimde bir evirip çevirdikten sonra, okuması gayet güzel ablamın heyecanlı telaffuzuyla kitaba atılışı ve bir hışımla elimden almasıyla ayrılmıştım. Hâliyle kulağıma yerleşen isminden öteye de gide-memiştim. Zira okula başlamama daha aylar vardı. Ve ben, hiç tanımadığım bir kitap kahramanına rol vermiş, bir bacağım diğerinin altında, gözlerimde emekçi bir bakış, çayımın geri kalan yudumlarıyla ilgileniyordum. Fakat ağabeyimin peşimi bırakmayan gülümser yüzü, beni bir el freni görevimin daha sonuna getirecek, böylece ağabeyim önde ben arkada, belki Gülliver’i bile kışkındıracak içeriğe sahip anılar biriktirecektik...

Çıktığımız her sokak, döndüğümüz her köşe sanki acıkmış olup kimi iş yerlerine kimi okuluna geç kalma endişesiyle kahvaltısını yapamayan ve alelade bir kahvaltıdan çok daha fazlası olan gevrek fikrine kapılmış insanlarla doluydu. Tepsilerimiz, dökülen susamları saymazsak tamtakır kuru bakır bırakılmıştı. Ağabeyim önde ben arkada, bahar günlerini aratmayan içi heyecan dolu işte bu günü, birbirimize gevrek gevrek gülererek kutlamıştık. Hem bir gevrekçiye de bu yakıştırdı: “Gevrek gevrek gü...” Bilirsiniz. Neden sonra ağabeyim, beni kolumdan tuttuğu gibi “Çekelim mi şu el frenini şu karşı pastanenin tenteleri altına!” dediğinde; belki de uzaktan meslektaş sayabileceğimiz esnaf sahibinin getirdiği şerbetli gevreği, “Afiyet bal şeker olsun!” deyişimiyle pek bir örtüştürerek yemenin ahenkli doygunluğu içerisinde sarhoş bir hazza daim olacaktık... Sonrası, yine aynı ıvır zıvır; ağabeyim vitesi bire alacak bense akabinde indirdiğim el freniyle evin yolunu tutacaktık. Ağzımızda şerbetli gevreğin tadı ayrıcalığında ama. Ve neden sonra vermiş olduğum sözü unutmanın hınzır sancısı peydahlanacaktı aklımda: “En azın-

dan belki birkaç saniyeliğine...” Nasıl unutturdum? İşte o gün, kendime ve üç kardeşime bahsini açtığım sözü unutmanın verdiği nahoşluk ve her şeye rağmen harikulade bir geçmiş olan günün arasında sıkışmış, ne idüğü belirsiz bir gün geçirmiş varsayacaktım kendimi. Talihsizlik miydi, sarhoşluk mu hâlâ sorgularım...

Tepsim elimde, kafamda aynı bitmemiş cümle, yürüyordum. Ağabeyimin yüzünde aynı bahar sarhoşluğu ama yine de...

“Gevreeek, gevreek!”

Bir başka gevrekçinin sesi. Merhabalaşıp uzaklaşıyoruz oradan... Az sonra evde oluyoruz. Divanın üstünde dakikalarca susuyor, bekliyorum. Annem sırtımızı sıvazlıyor ve yemeğin olmak üzere olduğunu haber ediyor.

“Tak... Tak.” Babam geliyor. Elinde hâlâ işgörür bir ceket...

Biraz sonra maaile sofrada oluyoruz. Sofradan kalkıyoruz. Çay içip televizyona kuruluyoruz. Uyuyup uyanıyoruz.

Ve mutlu son: Gün, yokuş aşağı yuvarlanan bilye misali... Hiç kimse hiçbir şey hatırlamıyor. “En azından birkaç saniyeliğine...” Birazdan ben de unutuyorum. “Söz uçar, yazı kalır.” demiş, eskiler. Ne de güzel. Günü kurtaran süper kahramanım olacaktı bu söz.

Bir gün her günküden farklıydı yine. Herkes uykunun görünmez parmaklıkları ardında mahpusken, benim kapalı duvarlar arasında uyku tutmaz düşüncelerim vardı. Bir kere sözümü tutmamıştım. Herkese verdiğim söz umurumda bile olmamıştı bir zaman sonra, evet. Ama insanın kendisiyle konuşmalarına ne demeli? Kendisi, yine kendi kendine verdiği sözlere yahut ne demeli? Unutmalı ya da hatırlanınca umursamamalı mı? Bu gerçekliğim miydi sahi benim? Oysa insanın en büyük sorumluluğu kendisine duyduğu sorumluluk değil miydi? Söz, başkalarından ziyade asıl kendine verilince anlamını bulmuyor muydu? Şimdi o gece vakti, anlam arayışım boşunaymış gibi uyumak, ne kadar anlamlı, ne kadar anlamsızdı? Belki sırf bunları düşünmek için daha günlerce uykusuz kalacağım günler olmuştur. Ama hatırladığım, bahsi geçen gecede duruyordu yalnızca; sabahına ilk iş kendime söz verdiğim gecede... “En azından birkaç saniyeliğine...” Yarın, yarın ilk fırsatta..

Neredeyse bütününde uykusuz kaldığım gecede bir başka düşünce daha hâsıl olacaktı kafamda,

o da suya kalkmak. “Çiçe değil, suya. Bu su, o su değil en azından.” Ama dört kardeşin ortalarında bir yerde yatıyorken; üstelik uykunun dipsiz bölgelerinde gezinirlerken kalkıp mutfağa gitmek sanıldığı kadar kolay bir eylem olmayacaktı. Doğrulduğum yerde kimseyi rahatsız etmeden gitmekse, zannedersenem imkânsız gibiydi ki daha ayağa kalktığım anda anlamıştım; döşek, sanırsın bir engebeli arazi. Her yeni bastığım adımda içine çöküyor ve hop, iradem dışı bir yöne sendeliyordum. İşte yine böyle bir yerkürenin üstünde sendelediğim adımlarımda, cıyklamaya benzer bir ses duymuştum; aman tanrıçam! Bu Sindy! Özür dilerim, özür dilerim! Ama dedim ya, zor arazi; başka bir adımda bir başka cıyıklama daha; ah, iplik tanrıçam! Özür dilerim, özür dilerim! Bitmedi, yine birinin bir yerlerine bastım ve bu kez direkt üstüne düştüm, sonra bir ses: “Gevreeeeek!” diye bağırdı da “O ne yahu?” diye düşünmeme dâhi fırsat kalmadan; “Ah Tanrı’m! Özür dilerim, özür dilerim ağabey!” diye söyleye, doğru mutfağa, su içmeye koştum. Elimde su bardağı, kafamda tuhaf sesler sonra... Ama ağabeyim! İnandır şey değil, herif uykusunda bile çalışıyor! Gerçek bir emekçi!

Bir yandan kardeşlerimin huzursuz fısıldanmaları içeride, diğer yandan dönüş mecburiyeti... O su hiç bitmese de olurdu sanki. Ama her güzel şeyin sonudur malum, bitmek... Yine de net olan birkaç şey daha vardysa o gün, o da dönüşümün gidişimden farklılaşacağıydı ki daha odaya girer girmez anlamıştım; kimsenin yeni bir sakarlığı daha kaldıracak sabrının olamayacağını. Çünkü saat bir suları ve birileri üzerlerine basa çiğneye mutfağa gidiyordu ve en talihsizinin üzerinde beş yaşında bir çocuk haksızlığı...

Ama tüm bunların neticesinde, karşımda duru bir güzelliğe mahsus, tabiat harikası bir manzarayla karşılaşacağımı nereden bilebilirdim ki?

Sokak lambasının titrek, cılız ışığının altında uzanan bir ev... Bu evin bir penceresi bu çocuklara açılıyor, bu çocukları aydınlatıyor şu sokak lambası. Nasıl her şeyi konuşan bir gevezelik ki bu, her şey iyi bir ressamın fırçasından çıkmış gibi güzel anlatıyordu kendini... İşte, yan cephe-den onları seyrediyorum, susuzluğum dinmiş. Karşımda bir tablo; uyku sersemi...

Enlemesine serilmiş bir döşegin üzerinde, beş küçük yastığın beş küçük insana kaynaması ve bir gece aynı anda ne idüğü belirsiz ivedi bir acı ile

sesten arta düş kırıklığı... Bu kırıklığın tam merkezinde ise bacaklarını kendi içine çekip kollarını dizlerine dolayarak oturmuş, bekleneni bekleyenler. Yüzlerinde, bir sokak lambasının halesi... Eğerki bu tablonun bir adı olmak zorunda olsaydı, kuşkusuz ki o, “Susamak” olurdu; anlama ve bilinmeye, kaygıya ve bekleyişe... Sonra, “Bütün giz, o boş yastığın sahibinde.” demeliydi, hemen o anda bunu keşfetmiş fuları düşmüş bir resim eleştirmeni. Ama bir başkası fark etmeliydi aslolanı ve “Tanrıların işi gerçekten çok zor.” demeliydi, “Bakın, bakın görmüyor musunuz ancak bir fani böyle rahat uyuyabilir! Sonunu bilen, sonu meçhulden ayırdır. Bakın, bakın! Top atsanız uyanmayacak gibi durmuyor mu sizce de...” Ortanca ablam, mutfağa en uzak yerde yatıyor olmanın verdiği avantajı ve hâlihazırda bir tanrıça kimliği olmayışıyla, yeni baştan uyuyabiliyordu belki de... Çok mu anlamsız? Anamlı olan şeyler, önce hep anlamsız değil miydi sanki... Birakalım bazı şeyler söylendiği gibi kalsın. Şimdi eleştirmenlerin ikiye ya da üçe beşe ayrılması kimin umurunda! Önemli olanı anlattım; önemli olan, biricik olan, tabloydu...

Karşımda bir şaheser gibi duruyordu işte kardeşlerim; biraz kızgın, biraz sitemli... Ama hak ver onlara ufaklık saat bir, bir!

Ve şimdi ben, 20 yıl sonra bir masada, nasıl ki geçmişin üzerinde kelimelerimle yürüyorsam, o gün yine aynı ihtiyatla geri yatağıma uzanmak için aynı özveriyi sunuyordum. Sessiz ve yüzüme düşen suçluluk bilincimle, etrafı mayınla döşeli bu araziden, korunaklı bölge-me sağ salim varıyordum. Böylece tablodaki tek eksik parça yahut giz de tamamlanıyordu. “En azından birkaç saniyelğine...” Uyk.

Sabahtı...

Takvimler, 96 Ağustos’unu gösteriyordu. Sâhi... Takvimler vardı değil mi? Duvara çivilenmiş, her yeni günde koparılan ve bir sefer koparılmasa sanki koparılmayan günün geçmediğine içten içe inanılan takvimler... Öyle orijinal, öylesine içtendi ki ne çok isterdim şimdilerde o bütün ömrümü, o bütün eski sabahlarıma hibeyi. En güzel çağı, en güzel sabahlarıydı belki çocukluğumun; beş yaşında bir kimlik... İnsan şimdi olsa daha ne ister ki? Ah, evet; keşke hiç koparmasaydık o takvim yapraklarını da hep orada kalsaydık diyese geliyor insanın. Haklısınız. Ama ne geçmiyor ki? Bakınız ne basit; futbolcu kartları, kahvehaneler-

den toplanan gazoz kapakları, taso, meşe, seksek ve bir sürü şey ve bir sürü şey daha... Teknolojinin çitayı yükseltip samimiyeti alçalttığı bir dünyanın gözlerinin içine bakıyordu şimdi çocuklar... Oysa belli bir ölçüye ihtiyacı vardı insanın.

İşte annem, bu sabahki yaprağı koparan isim oluyordu; 11 Ağustos. Peki...

Günün tüm sıradanlığıyla bizim yanımızda olması alıştığım bir şeydi. Ama bugünü istediğim yöne çekecek kudrete ben sahip olacaktım. Farklı olacaktı bir kere bugün. Daha önce kendimde denenmemişi deneyecek; başaracaktım belki de. Kafamın üstünde gevrek tepsisi, ellerim yerçekimli bir karanfil; ah ne çok severim Edip'i. Bağıracaktım, bağıracaktım ulan: "Gevreeek, gevreek!" Piyasanın en güzide gevrekçisi ben olacaktım işte. Hiç değilse bu kez merkezine kendimi koyduğum bir öykü yaratacaktım ve Tanrı, apoletleriyle gülümseyecekti bana... "Aferin çocuk, aferin sana!" diyecekti. Gülliver'i kıskandıracacağımı söylemiştim size değil mi?

İşte, şimdi bildik sokakların birinde, ağabeyim önde, ben arkada... Aynı teraneyi baştan yazıyoruz. Ben, yarışa çıkmaya hazırlanan bir ralli pilotu... Son hazırlıklar tamam...

Ağabeyim, meşgul. Tepsisinden uzandığı iki gevreği bir adama uzatıyor; para alıp para üstünü alıyor ceplerinde. Yanıma gelip birkaç bozukluk alıyor. Kaç para aldığını bilmiyorum. Adam, bana bakıp gülümseyiyor. Ben adamın gülümseyişinden hoşnut ve utangaç... Adam para üstünü almaktan vazgeçiyor... Gidiyoruz; dilimizde yabancı bir teşekkür...

Biraz sonra bir polis başımızı okşuyor... O an polis olmak istiyorum. Kasketin, siperinin altından gülümseyiyor sonra. O an iki kere polis olmak istiyorum...

Bir adam bir çocuğu kovalıyor; niye bilmiyorum. Çocuğun yüzünde hem korku hem neşe. Adrenalin eksikliği yaşıyor olmalıydı diye düşündük. Ya da yalnızca çocuktu. Evet, doğru olan buydu sanırım. Çünkü az sonra bir dükkânın önünden geçecektik ve camı yerle yeksan olmuş berber dükkânının önünde, olayın giriş bölümünü yazacaktık. Gelişimi; zaten önümüzden koşarak geçmişti. Önemli olan sonuçtu; ama bekleyip de ne olduğunu öğrenmeye vaktimiz yoktu. Kafamızda, gereksiz bir soru işareti kalabalığı yalnızca... Hem, en fazla ne olabilirdi; kışına iki şaplak belki... Belki bir, bilmi-

yorum; ağabeyim de bilmiyordu. En iyi bildiğimiz şeyi yaptık, yürüdük biz de.

Önümüzde iki çocuk; patlak bir topu ortadan ikiye ayırmış, kafalarına giymiş gülüyorlardı...

Biraz sonra bir curcunanın içinde buluyoruz kendimizi. Yıkık Kemer'in oralarda olmalıyız hâlâ... Neyi paylaşamadıklarını bilmediğimiz bir grup insanın arasında bocalıyoruz bir müddet. İnen yumrukların, sallanan tekmelerin korkusunu ilk kez bu kadar yakın duyuyorum. Nedenini bile bilmediğim bir dünyanın içinde yine neden-siz bir kavganın tam merkezinde, korkuyorum. Niçin? Bir hengâme, bir yangın yeri değil mi ki bu, ağabeyim can havliyle tutmuş kolumu çıkarıyor bizi hır gür kalabalığından. Kendi yalnızlığımızda durup seyrederiz o vakit onları. Ve kaçıp gitme isteği bir kez daha yürürlüğe giriyor böylece. Geride tekme, geride tokat, geride yumruk, geride küfür ve hepsinin merkezinde düşen iki gevrek geride... Gerisi, ah gerisi ne boş ne iştigal!

Tepsimde eksilen gevreklerim ile annemden kalma bir satır aklımda, yürüyoruz...

"Burası dünya, oğlum..."

Az sonra bir ses kalıyor kulaklarımızda. Seslenen genç bir kadın. İki gevrek işaret ediyor beyaz otomobilinden, sonra yineliyor dudaklarıyla; "İki tane..." tatlı tatlı. Yanında sevgilisi olduğunu varsaydığım bir başka genç daha. Camlarını açmış, gelmemi bekliyorlar öylece. Bir süre bakakalıyorum ama sadece. "İki..." Parmaklarında zafer sarhoşluğu yine... İçimde bir söz ki palazlanıyor birden. Ve tüm hazırlıklar bir kez daha tamam oluyor böylece. İşte, vakit bu vakittir. Bir kuşluk vaktinden sevgilerle! Ellerim yer çekimli bir karanfil, otomobile doğru ilerliyorum, tam dördüncü adımındayım; bu, bu bir rekor üstelik! Tepsim kafamda tüy, ellerim, ellerim ah ne çok severim Edip'i; karanfil, karanfil yeniden! Ve, ve...

"...Ondan almayalım artık, yere düşürdü o."

"Hayır, tabii ki ondan alacağım!"

"Ama pislendiler."

"Olsun..."

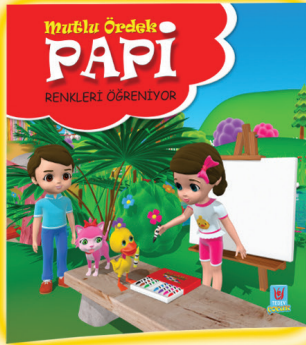
En temizlerinden iki tane uzattım; ellerimde karanfil yalnızlığı, dilimde yabancı bir teşekkür daha... Yüzünde, boş verli bir gülümseme ağabeyimin...

Bir daha, "daha" olmayacak asla ağabey; gevrek satmayacağım!

**TELEFONA OKUT
İÇİNDE
NE VAR
ÖĞREN**

Mutlu Ördek PAPİ

Çocuklarımız temel değerleri artık yabancı
serüvenleri okuyarak tanımayacak...
Yardımlaşmayı, fedakârlığı, mutlu olmayı, hoşgörüyü
çocuklarımıza **Mutlu Ördek Papi** öğretecek.

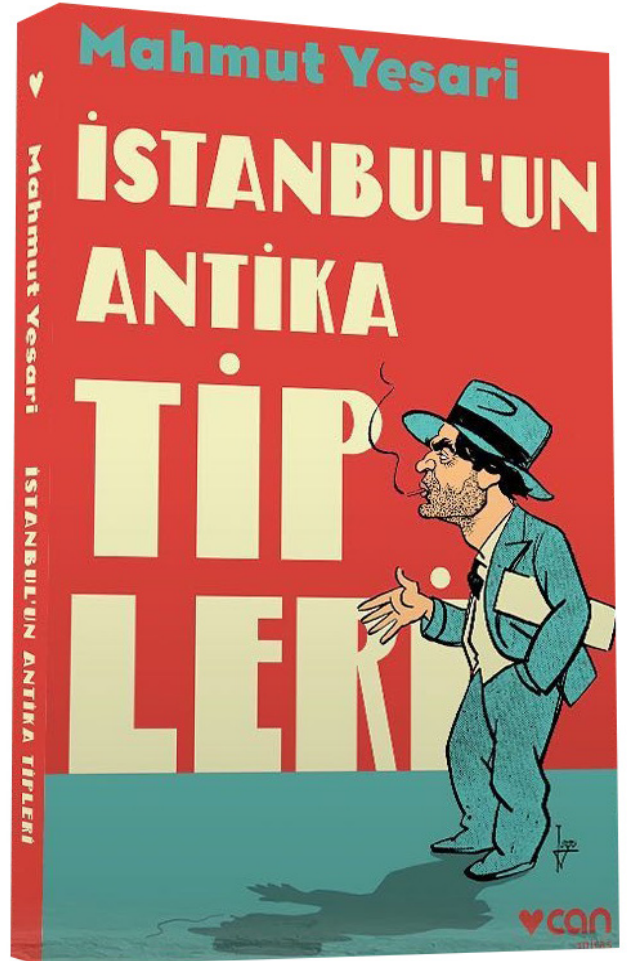
İstanbul'un Antika Tipleri

Eserlerinde daha çok halk yaşantısını anlatan Yesari, İstanbul'un Antika Tipleri'nde toplumda "meşâhir-i meçhûle" olan zâtları işlemiştir. Yesari, içinde bulunduğu sosyal çevrede tanıştığı, ahbap ve akraba olduğu antika tipleri sadece tasvir etmemiş, onları kendi hâlleri ve ruh dünyaları ile aktarmıştır.

Roman, öykü yazarı, gazeteci ve karikatürist Mahmut Yesari, yirminci yüzyılın matbuat dünyasının önemli isimlerindendir. "Solak" anlamına gelen soyadını büyük dedesi hattat Mehmet Esat'tan almıştır. Gazeteciliğe çeşitli mecmualarda karikatür çizerek başlayan Yesari, edebiyatın hemen hemen her türünde eser ortaya koymuş, daha sonra roman ve öykü yazmaya kendini vermiştir. Eserlerinde Osmanlı Devleti'nin son, Cumhuriyet'in ise ilk yıllarındaki toplumsal yapıyı ve olayları yer yer inceleyen yazar, aynı zamanda günlük yaşamı ve insan ilişkilerini de ustaca işlemiştir. Yazar, yaşamının otuz yıldan uzun bir süresinde geçimini kalemle sağlamış ve yüzlerce esere imza atmıştır. Ocak ayında Yesari'nin gazete ve dergilerde yayımlanmış çeşitli yazıları Tahsin Yıldırım tarafından İstanbul'un Antika Tipleri adını verdiği adeta bir portreler kitabı olan eserde toplandı.

Üç bölümden oluşan İstanbul'un Antika Tipleri hazırlanırken gazete ve dergilerde kalan çeşitli fıkralardan seçmeler yapılmış. Eserin ilk bölümünde, İkdâm gazetesinde Arap harfli olarak 1928 yılında yayımlanan ve kitaba da adını veren "İstanbul'un Antika Tipleri" başlığında kaleme aldığı yazıları yer alıyor. "Konağımıza Girip Çıkanlar" başlıklı ikinci bölüm, Mehmet Yesari'nin ailesini, akrabalarını ve çevresindeki konaklarına girip çıkan insanları işlediği yazılarından oluşu-

yor. Üçüncü bölüm, "Aramızda Yaşayanlar" başlığı altında değişen tipleri, evlilikleri, bekçileri ve aralarında yaşadığımız diğer insanları ele alıyor.

Eserlerinde daha çok halk yaşantısını anlatan Yesari, İstanbul'un Antika Tipleri'nde toplumda "meşâhir-i meçhûle" olan zâtları işlemiştir. Bilindiği üzere, "tip" in en önemli özelliği, içinde bulunduğu grubun hâllerini temsil etmesi ve onda bu vasıfların abartılı bir şekilde bulunmasıdır. Yesari, içinde bulunduğu sosyal çevrede tanıştığı, ahbap ve akraba olduğu antika tipleri sadece tasvir etmemiş, onları kendi hâlleri ve ruh dünyaları ile aktarmıştır. Anlattığı portrelerin abartılarını da mizahtan yararlanıp gerçekten kopmayarak anlatmıştır. Türkçenin zenginliklerinden faydalanmış, mecazlara başvururken argo kelimelere de yer vermiştir. Onları konuştururken ağız özelliklerinden ve konuşma dilinden sonuna kadar yararlanarak canlı bir üslup yakalamıştır.

Yesari, toplum içinde belki de fark edilmeyecek, dikkat verilmeyecek ancak kendini fark ettirmek için bazen tebessümle karşılanacak ama zaman zaman akla mantığa uymayacak hikâyeler uyduran insanları antika tipler olarak okuyucuya sunar. Kimi zaman ise anlattığı tipler Bir Düğün Hatırası'ndaki sarışın genç güvey gibi acıklı hikâyelerin kahramanları olarak karşımıza çıkar. Yesari, hayalî karakterlere inanmaz, "Hayalî şahısları da yine hayattan toplayacağımız zerrelerle meydana çıkaracağız." der. Belki de bu yüzden bilhassa hikâyelerini, yaşamlarından kesitleri anlattığı bu insanları incitmek istemez. Siyasi konulara girmez ve kimseyi kırıp dökmeden yumuşak bir üslupla incitmemeye dikkat ederek mizahi yönleri ağırlıklı hicivler yazar.

Tahsin Yıldırım, eseri yayıma hazırlarken günümüz imlasını dikkate aldıklarını ve anlamı bilinmeyen veya açıklama ihtiyacı duyulan kelimeleri, yer adlarını ve kavramları dipnotlarda açıklayarak verdiklerini "Sunuş"ta belirtmektedir. Eserde, yazıların ve kullanılan görsellerin kaynaklarının belirtilmesi okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Bir geçiş dönemi insanı olan Yesari, toplumun her tabakasını gözlemlemiş, kendine has bir üslupla kaleme almıştır. Yazar, karikatüristliğinin de tesiri ile farklı dinî ve etnik kökenli insanların dikkat çekici yönlerini maharetle eserine yansıtmıştır.

Derin nefes al. Belli etme.
Kızarıklık geçene kadar bekle.
Tekrar tepsiyi al, içeri yürü.
Yürürken yüzüne koca bir
gülümseme yerleştirmeye çalış.
Ağız dolusu gülmelisin; doktor
öyle söylüyor. Tabi bunu
parantez içinde söyledi.
Fısıltıyla. Hep arasında
olduğumuz korku ile ümit
yok mu; işte o ümit için moral
çok önemliymiş. Gülersem,
neşelenirsem, sevindirirsem,
güldürürsem, yedirirsem,
içirirsem, iyi bakarsam, ümit
varmış. Ben de ümitvarım.
Şimdilik havadisler bunlar.

Astrid Lindgren

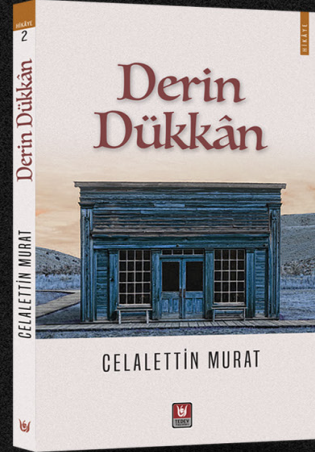
göklere, ona yetişecek gibi oluyor, bir anlığına onu hissediyorum ama özlemime yetmiyor. Onu o kadar çok özlüyorum ki.

- Ben güneşe aşığım Mecnun abi.

Birkaç dakika sonra doğrulup Mecnun abiye baktığımda gözyaşlarının ona hükmettiğini gördüm. Kalbimdeki derin ağrının beni yönlendirmesi ile ona sarıldığım an, her şey yok olma başladı. Kara bir ortamda beni yalnız bırakan ve ne olduğunu bilmediğim bir şey bu anı yok ediyordu. Her şey ağır ağır yok olurken kapalı gözlerim ve sarılı kollarım Mecnun abiyi bırakmamakta ısrarcı idi. Ancak o da diğerleri gibi yok oldu. Kollarımı içime doğru çekip kendime sarıldım. Artık kapkaranlık bir yerdeydim. Yere çöktüm. Bir ses duyuyordum. Bu ses Mecnun abiye aitti.

- Hayal ile gerçeği karıştırma!

Kendine gel, orada değilsin, yanında Mecnun diye birisi yok! Evet, yoktu. Hiçbir zaman dans etmedim ve Mecnun abi enstrümanıyla eşlik etmedi. Bunların hepsi hayaldi. Ben, hayallerim kadar yaşayacaktım. Benim içimde başka biri daha vardı ve güneş benim gibi olan tek varlıktı. ✨

Derin dükkânın dışı taşra ve kimsesizlik. Ben orada her gün başka biri oluyorum. Sen bu ruh çöküntüsünü içinden çıkarıp okuduğun kitaplara atabiliyorsun. Bazen kitaplar da yetmiyor sana, bizim elimize yüzümüze bulaştırıyorsun. Ne kadar dertlensek de gülsek de bizden geriye dükkânda cezvede kurumuş bir telve kalıyor, ertesi gün ve diğer ertesi günler, o cezveyi ben yıkıyorum.

Bahçesaray Çeşmesi

Muhallif kimliği nedeniyle Rusya'nın güney vilayetlerine sürülen Puşkin, bu sürgün sırasında Kırım ile tanışacak ve Bahçesaray Çeşmesi onda bir hayal kırıklığı yaratacaktır.

6 Haziran 1799 yılında Moskova'da doğan Puşkin, Rus edebiyatının en önemli şairlerinden biri olmuş ve genç yaşta hayata gözlerini yummuş olmasına rağmen dünya edebiyatında kendisine sağlam bir yer edinmeyi başarmıştır. Puşkin'in en önemli eserlerinden biri olan Bahçesaray Çeşmesi, Azad Ağaoğlu'nun çevirisiyle Ötüken Neşriyat tarafından yayımlandı.

Muhallif kimliği nedeniyle Rusya'nın güney vilayetlerine sürülen Puşkin, bu sürgün sırasında Kırım ile tanışacak ve Bahçesaray Çeşmesi onda bir hayal kırıklığı yaratacaktır. Fakat Bahçesaray Çeşmesi'nin hikâyesi genç Puşkin'i derinden etkileyecek ve o dönemde sıklıkla okuduğu Byron'ın da etkisiyle Bahçesaray Çeşmesi destanını yazacaktır.

Kitap, Azad Ağaoğlu'nun uzun bir önsözü ile başlıyor. Önsözde öncelikle Puşkin'in hayatına değinen Ağaoğlu, ardından Byron'ın şairin üzerindeki tesirine değiniyor. Puşkin'in destanları ile Doğu

destanları arasındaki farkları maddeler hâlinde okura sunduktan sonra şiirin tahlilini yapıyor. Bu tahliller sırasında yapmış olduğu çeviri üzerine birkaç not eklemeyi de ihmal etmiyor.

Eserde, Ağaoğlu'nun hemen ardından "İlk Baskının Önsözü" yer alıyor. Adeta mülakat havasında ilerleyen Vyazemski'nin önsözü Klasik şiir ile Romantizm akımının tartışmasına sahne oluyor.

Kitabın 1892 yılındaki baskısında yer alan çizimler yeniden çizilmiş. Böylece okuması daha da keyifli bir hâle gelen kitap aynı zamanda estetik de bir değer kazanmış. Eserin sonuna da kaynakçaya benzer bir edebiyat listesi konulmuş.

Bizler için ayrı bir değere sahip olan Bahçesaray Çeşmesi'ni böyle ciddi bir çalışma ile yayına hazırlayan Ötüken Neşriyat'ı tebrik ediyorum. Ümit ediyorum ki Puşkin'le Yüzbaşının Kızı ile tanışan gençlerimiz bundan sonra Bahçesaray Çeşmesi ile tanışma fırsatı bulur.

